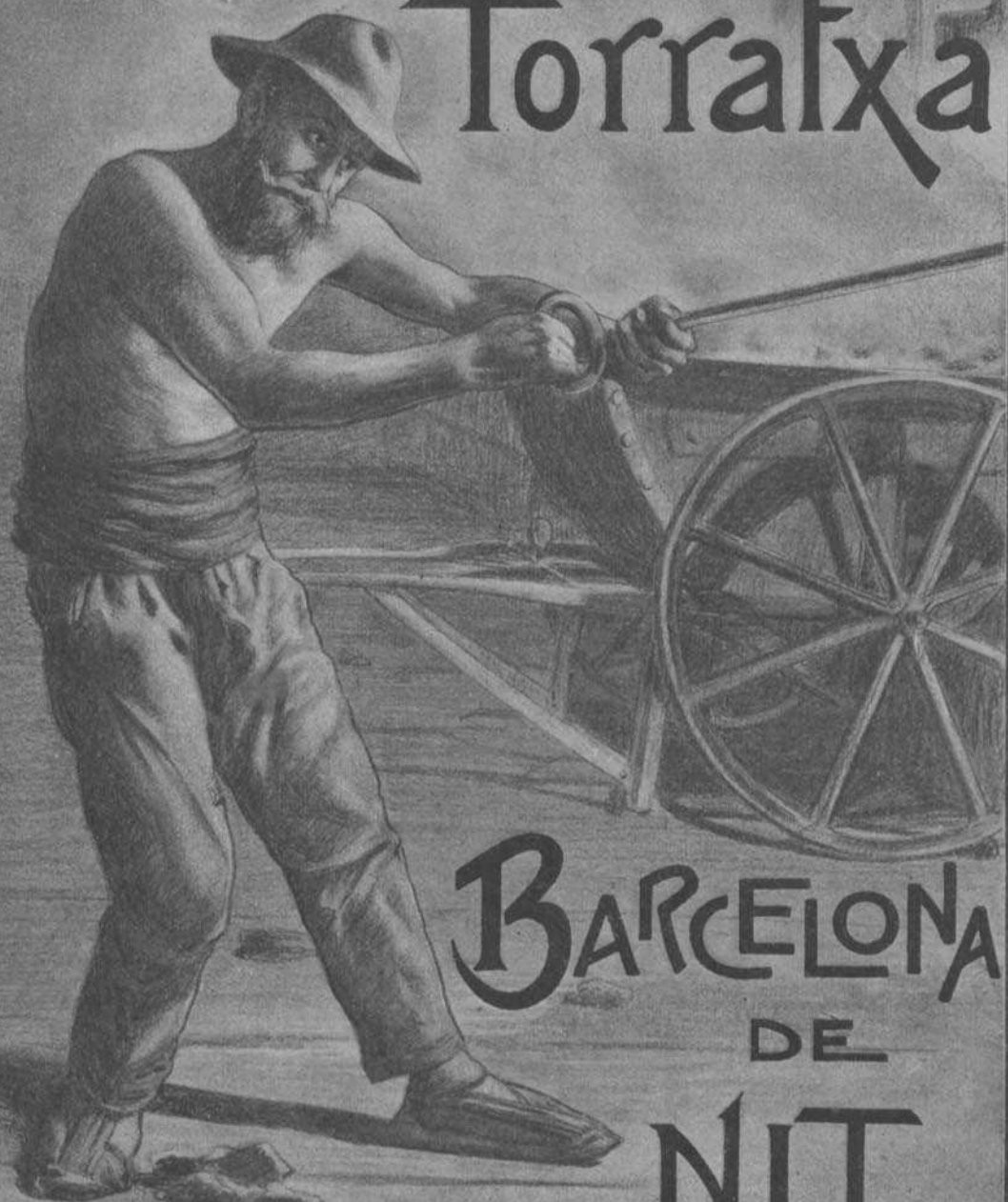

La Esquella de la Torralxa

J. Pinós

20 céntims

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

CRÓNICA

BARCELONA DE NIT

DELS siscentos mil habitants que componen la metròpoli barcelonina, la major part compleixen la llei de la naturalesa, que ha fet la nit pera descansar; pero n'hi ha moltíssims que la vulneran, els uns per gust, els altres per necessitat.

Lo de anarse'n á jóch després de posta de sol, quan se comensan á espesheir las tenebras del crepuscul vesperí, se deixa per las gallinas, animals de sanas costums, que no tenen altra missió que pondre bons ous mentres viuen y fer bon caldo després de mortas. Seguidors de aquests exemples de morigeració son els moradors dels poblets rurals, de vida monòtona y tranquila, entre 'ls quals no hi han arribat encare 'ls esplendors del sigle de las llums y dels llums.

Desde l'era de una casa de camp del Vallés algunes nits avants de anarme'n á la nona, he contemplat més de una vegada l'horisó aclarit, retallant la fosca silueta de la serra del Tibi-dabo. Aquella mescla extranya de vapor espés y llum difusa, semblant al reflecte de una immensa fornai, es la claror de la gran ciutat que no tenint prou horas diurnas, fa de la nit dia, imitant en aixó á totas las populosas aglomeracions humanas.

El rector del poble exclamá un dia senyalant aquella llum:—Claror d' infern!

Y en efecte: per molts que s'han de guanyar la trista vida, treballant de nit, com'també per molts altres que la emplean divertintse y pecant, la ciutat es un antre infernal de torments y de delicias, de penalitats y de goigs, de privacions y de disbauxas.

Els dimonis atormentadors y 'ls diables de las tentacions dauradas campan de nit, més diligents, més espavilats que may, oferint arren tota mena d'endiastats contrastos.

AUTORITATS DE NIT

—¡Las oooonce!...

—¡Voooy!...

Hi ha en las 'grans capitals tota una categoria de treballadors nocturns. Comensém pels qu'elaboran la llum, carregant las retortas del gas ó avivant las fogaynas dels motors qu'electrisan els dinamos. Sense la seva penosa feyna quedariam á las foscas y la ciutat tornaria als bons temps en que 'ls estréts carrers estavan sols il·luminats pels llantións que cremavan davant d'una que altra imatje.

Son també treballadors de llum artificial:

Els forners que fabriquen de nit el nostre pá de cada dia, y els periodistas y tipógrafos que de nit elaboran aquell tros de paper en el que 's concentran diariament las palpitations de la vida universal;

Els fanalers qu'encenen y apagan las espitas del alumbrat públich y de las escalas, y els clássichs serenos de xusso y llanterna, representants de un' época pretèrita que no havia atinat encare en la creació dels vigilants, perque 'ls pochs vehins que retiravan tart se 'n enduyan tots la clau de l'escala de casa seva;

Els provehidors dels mercats, miraculosos restauradors de peix estants, de carn passada, de verduras mústegas, y els taberners que fan á porta tan cada sas matrículas;

Els polissons y municipals que passejan la nyonya y 'l fastidi, esperant que 's presenti un cas de compromís pera ferse fonedissos;

El jefe de dia, que seguit de son ordenansa, va de quartel en quartel, ab seria marcialitat á donarse compte de que 's compleixen puntualment las ordres de la plassa, y 'ls centinellas de Montjuich, que arrostrant el fret y la serena llensan de quant en quant el crit de «Centinela alerta!», com si Barcelona estigués amenassada de un enemich disposat á pèndrela per assalt;

Els músichs de teatro, els cómichs y cantants, els camarers de café y restaurants nocturns, els cotxeros, tots els que viuen adscrits á las penalitats que imposa l'afany de divertirse de una gran part del públich;

Las vetlladoras de malalts, testimonis de tristesas, y tantas y tantas pobras donas, que no tenint prou horas al dia pera guanyarse el miserable roge de pá, se creman las cellas, de cap sobre la costura, en el silenci de la nit y en la pau miserable de la llar volguda...

Aixís es el mon: els uns perden la nit per obligació; els altres per gust: els uns patint; els altres disfrutant.

O sino seguiu els cafés, els bars, els restaurants, els teatros, las barracas ahont se donan espectacles públichs; introduhiuvos pels establiments de cant y ball, fiquenvos en las tabernas y 'ls cataus, y tots els trobareu concorreguts, animats, bulliciosos.

Cada classe social y cada edat té 'ls seus llochs predilectes. La gent de bonas costums freqüenta 'ls teatros decents. El Liceo es el punt de reunió de las classes adineradas, de las donas ostentosamente vestidas: dalt, en els últims pisos s'hi forma una atapida corona de filarmónichs entusiastas, llamiers de pinyols de tenor, encalsadors implacables de desafinacions y galls. A Romea s'hi reuneix la classe mitja y 'l públich sensible y de bona fé que 's

A LA CASA DEL POBRE

La sortida del mort.

Dibuix de L. Tintorer

comou ab las emocions dramáticas y riu de gust ab las patotxadas cómicas. A Eldorado, Tivoli, Novedats y Granvía hi va un públich barrejat, segons la classe d'espectacles que s'hi donan. Las floristas, burinots del jardí dels amors fàcils, acostuman a tenirhi molta feyna, portant recados. Als teatros y barracóns del Paralelo s'hi rabeja 'l poble seduït pels espectacles melodramàtics y terrorífics, per las pantomimas, pels fenómenos, titellas y putxinetlis...

Els joves del tró y 'ls vells verts van a fer de las sevas en el Edén Concert, la Gran Peña y altres llocs per l'istil ahont s'hi exhibeixen las estrelles ab quia, quals ulls s'animan y espurnejan ab el champagne y a la vista dels bitllets de banch...

En els cafés dels barris baixos l'art adotzenat y l'amor barato s'esgargamellan, fan contorsions y taconejan sobre de un tablado, als acorts de un piano de veus enrogulladas.

En els cataus y cofurnas de la gent del bronzo, s'hi beu y s'hi juga, s'hi traman sorpresas y valentias, y molts cops una paraula que se'n va mes enllà de l'altra, llansa a dos ó mes homes fora al carrer, a saldar navaja en mà ó a trets de revólver las sevas diferencias

A mida que 's va fent tart desapareix la vida dels extrems de la ciutat, concentrantse en el centre.

En els pedrissos del passeig solitari, ó en el buyt dels tancats portals dormen acurucats els que no tenen casa ni llit, els trinxeraires, els pobres, que captant no han pogut reunir els céntims necessaris

pera procurarse un jas en qualsevol casa de dormir. Alguns mes diligents han anat a buscarlo en els llits de tablado (camastros) del Alberch del Parch, quals portas s'obran cada nit a tots els que s'hi presentan, y 's tancan quan quedan plens els dormitoris.

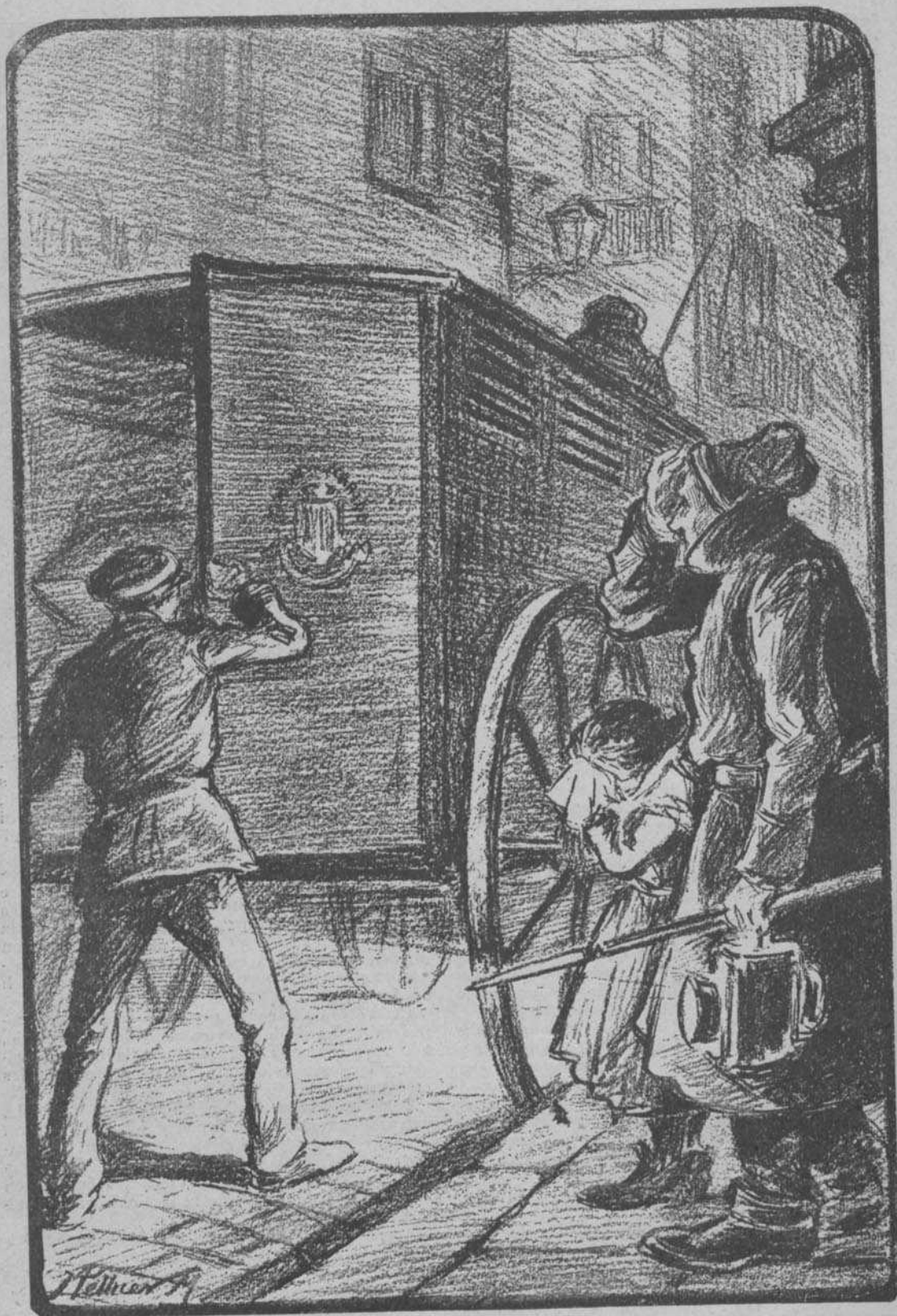
Las Ramblas y 'ls encontorns de la Plassa de Catalunya ofereixen una animació extraordinaria sobre tot a la sortida dels teatros. Furients els carruatges rebotan per l'empedrat, mentres l'onada de la gent s'esmuny pels passeigs centrals, cada hù en direcció de casa seva, menos els que s'introduïxen en els cafés y restaurants a pendre un refrech ó a fer el ressupó.

Cada café té las sevas penyas de noctàmbuls empedernits, devots de la conversa y la murmuració, que no abandonan el siti, fins que 'ls llums s'abai-xan y 'ls mossos colocan las cadiras sobre las taulas desocupadas.

Per certs barris pululan las noyas de la cartilla, que diuen rossos als morenos y joves als vellots. Algunas fan la pesca d'arrastre rumbejant pels carrers; altrás s'estacionan al peu de las portas, esperant com l'aranya que alguna mosca s'enganxi en las trenyinas de las sevas seduccions ben climatéricas...

Aprofitant la fosca de la nit surt a respirar un xich d'ayre la noya enganyada que de dia no podria eixir sense comprometre 'l seu bon nom... Y ab pas cautelós, y amagant tot quant pot un envoltori, no falta qui acut al estret carreró de Ramalleras, al torn dels bordets, trista entrada de la vida per tants po-

EL COTXE DE LA CARITAT

L' enterro d' un pobre.

Dibuix de J. Pellicer Montseny

bres s'ers sense ventura, privats de conèixer als pares que 'ls han posat al mon.

A las altas horas de la nit, quan tot el moviment rodat ha tingut fi, el furgó del hospital va pels barris pobres a recullir els cadàvres dels infelissos que se'n van del mon sense donar als seus ni'l trist consol de veure'ls closos dintre de quatre pots... tal es sa miseria.

Barcelona dorm, esperant la llum del dia. Els uns l'esperan per saltar del llit y corre amatents a ocupar son lloch en las lluytas del treball y de la vida... Els altres, pera tombar'shi del altre costat.

Sols el dolor está desvetllat sempre... y allà hont clava 'ls aguts ullals rosega y tritura sense compasió, sense misericordia.

P. DEL O.

MALA NIT

I

ELS ARBRES

Fa vent y plou.—La terra sembla un caos d'aygua y fosca y remors.

Fa vent y plou.—El vent arrenca fullas y esqueixa branquillons.

Fa vent y plou.—Y revoltantse els arbres contra aquest vent cruel, enarbolan sas brancas erissadas ab bronzits de fuhets.

II

ELS FANALS

Y els pobres fanals—que 's quedan á fora ab aquesta nit—tan freda y tan fosca, ab el vent que fa—que tot se'n ho emporta, ab l'aygua que cau—que'l mon se'n esfondra.

Tothom ha tancat—els balcons y portas; la ciutat ja dorm—que mes sembla morta, tothom es al llit—en cambras ben closas hont l'aygua no hi bat—ni'l vent hi regolfa.

Y els pobres fanals—que 's quedan á fora ab aquesta nit—tan freda y tan fosca, ab l'aygua que cau—y'l vent que 'ls assota? Ah, els pobres fanals—il·luminan l'ombra.

APELES MESTRES

CONFIDENCIAS

—¿Cóm diuen?... ¿Si jo...? Si, senyors; soch el vigilant. Tot aquest tros de carrer, desde allà á la font fins al davant d'aquell fanal, es meu. Vamos, meu; vull dir que jo l'obro, y'l tanco, y li dono mistos, y'l serveixo y li vinch á fer com si diguessim de Providencia nocturna.

Ara potser vostés dirán: ¿Qué t'estimas més? ¿L'hivern ó l'estiu?

Com á particular prefereixo l'estiu, sisquera per alló de que tota cuca viu; pero com á vigilant, no'm tréguin del hivern.

Y no perque'l fret no'm acoquini y no'm molesti com á qualsevol paysá ras: es per la qüestió de las cerillas.

¿Que 's pensan quin consum se'n fa al estiu?

Com qu'en aquell temps, després de sopar, tothom surt á pendre la fresca y á ningú se li fa tart, resulta que raro es el vehí que torna á casa avans de las deu. Y al passar la porta, calculin, es una lleteria que may s'acaba. «Vigilant, una cerilla.»—«Vigilant, ¿vol fer el favor d'una cerilla?»—«Una

CASA DE MATERNITAT

Un Ingrés.

Dibuix de L. Brunet

cerilla, vigilant.»—«Vigilant, no tindria una cerilla?»

Y com que 'ls ingressos son curts y d' un quant temps á n' aquesta part aixó de la cerilla bona va cara, hi ha mesos que si fa ó no fa sembla 'l govern: tant de cobrat, tant de gastat, total zero: passahi ratlla y torném á comensar.

En cambi, l' hivern... l' hivern dona gust. Hi ha nits que ab tres ó quatre cerillas quedo bé ab tota la demarcació. Y si es un vespre d' aquells en que l' aygua va com si á dalt la llessessin, ni una sola no n' gasto devegadas...

Una de las horas mes criticas de la vida del vigilant es la de la sortida dels teatros. Tothom arriba á casa com qui diu en el mateix moment y tothom, sense pensar que un hom no 's pot fer á trossos, vol que l' obrin desseguida. N' hi ha per tirar el penjoll de claus á la cara de qualsevol vehí.

—¡Pam pam! Vigilant, fassi 'l favor...

—¡Pam pam! Aquí, vigilant.

—¡Pam pam! Vigilant, al setze...

—¡Pam pam! Vigilant, al dinou...

Un vespre vaig acabar la paciència y net y clar els ho vaig dir, plantat al mitj del carrer:

—Senyors ¿que 's pensan que soch com els pops, que tenen vuyt potas?...

Pero, val á dirho, si en el nostre art hi ha ratos dolents, també n' hi ha de bons, sobre tot si un sab fixarse en certas cosas, y obra l' ull y observa una mica.

Creguin que si un volgués enrahonar, n' hi hauria per llogarhi cadiras y fins sofás y tot.

Sense necessitat de preguntar res, pot dirse que coneix la vida y miracles de tots els vehíns y vehinas.

Sé quins son els que retiran tart, y 'ls que venen rabiosos y 'ls que arriban fent esses dissimuladas y 'ls que 's presentan á la primera hora... de la matinada, explicantme que han anat á vetllar un parent qu' es fácil que no passi de demá.

En tants anys que fa qu'

exerceixo de vigilant, ¡mirin si es rarol, encare no he trobat may cap vehí que 'm digués:

—Vinch... vaja... ¡vinch de fer un disbarat!

No, senyors: tots son sants y virtuosos, incapassos de trencar cap plat ni cap olla y molt amantes de la familia... Hasta 'ls de las esses, si 'ls deixo explicar, me volen fer entendre que aquelles esses son jotas...

Aixó sí, jo... una sepultura. Callat sempre com un mort. Els secrets dels vehíns son dels vehíns, y per res del món... ey, á no ser que m' ho paguessin molt bé, m' atreviria á esbombarlos.

Devegadas m' ha vingut algu:—Escolti, vigilant: aquella senyora del quart pis del cantó, ¿sab si encare té 'l marit á fora?

—Lo millor que pot fer per saberho—li he respost jo—es venir demá de día, quan l' escala sigui oberta, y pujarhi vosté mateix á preguntarho.

No es per alabarme, pero jo soch, no 'l vigilant, el pare dels vehíns.

Ab las cosas que sé y que veig, ¡qué 'n podria fer de mal, si á mí 'm dongués la gana!

Y á fé que no es que no hi hagi vehíns, y especialment vehinas, que 's mereixen quatre tiros.

Alguns ne tinch, que per dos tristos rals que 'm donan mensualment, me demanan mes cosas que una núvia rica quan se casa.

Que 'ls obri la porta, que 'ls digui quin' hora es; que no tanqui fins qu' ells siguin á dalt, per si á l' escala hi hagués algu amagat; que l' endemá puji á cridarlos á dos quarts de cinch, porque han de marxar á fora; que m' arribi á cal apotecari á veure si tenen llesta una medicina que fan pel noy petit; que miri si veig passar el gosset que se 'ls ha escapat á la tarde...

Y jo, res; tan campetxano y tan content. «Si, senyor, tot se farà, no perdi cuydado, será servit.»

N' hi ha una de vehina, aquí al 23, que cada nit me necessita per una cosa ó altra. Pero la seva especialitat es ferme obrir la porta porque surti un tio que baixa de dalt.

—¡Vigilant!... es castellana... ¡Vigilante!—m crida desde 'l quart pis:—Abra V., que va á salir el tio.

Ella diu qu' es viuda y que aquest tio l' aprecia

Els que fan la llum.

molt perquè l'ha vista nàixer y era un gran amic del difunt... [Com si un vingues del hort!]

Per cert que això d'haver d'obrir las portas pels que baixan, es una de las cosas que mes m'empipan. Y no per res, sinó perquè un may sab de cert ahont ha d'obrir.

A lo millor sentiú que desde un balcó us pican ó us cridan.

—¡Vigilant, obri la porta!

Y s tornan á ficar á dins.

Bueno... Obri la porta. ¿Y de quina porta s tracta?

Perque ab aquest bé de Deu d'edificis que s fan ara, casi tots iguals, ab tants pisos y tants balcóns ¿cóm redimontri aniréu á saber desde quina casa us han cridat?

Naturalment, un se torna mico mirant en l'ayre, veu llum en un balcó que no es allà ahont el necessitan, obra una porta per altra, l'interessat torna á sortir y li arma un escándol... en fi, un galimatias que fa anar tot el barri enrenou.

Una vegada...

¡Bol... Ara m cridan per aquell cap.

¡Voy!

Una vegada va succehir que...

¡Voy!...

M'hi jugaria qualsevol cosa qu' es la castellana del 23, que vol que li obri l tío.

¡Vooy!...

¿No ho he dit? La viuda.

¿Cóm din, senyora?

¿Que fassi l favor d' obrirli l primo qu' está baidando?...

¡Endavant! El tío s' ha acabat: ara ha trobat un primo...

¡Voocoooooy!...

FANTÁSTICH

ENTRE BORRATXOS

Hora, las dos de la nit:
Escena, al mitj d' un passeig,
personatjes, dos borratxos
y la lluna fent el plé.

Els dos borratxos se troban,
fent coses á tort y á dret,
se miran, un d' ells aixeca
la mà senyalant al cel,
y pregunta ab extranyesa
llensant pestilent alé:
—Amich meu, ¿sabriau dirme
qu' es aquell fanal encés?
El socio mira á la lluna
que li ensenya l company seu,
y diu, arronsant l' espatlla...
—Dispenseu... soch foraster.

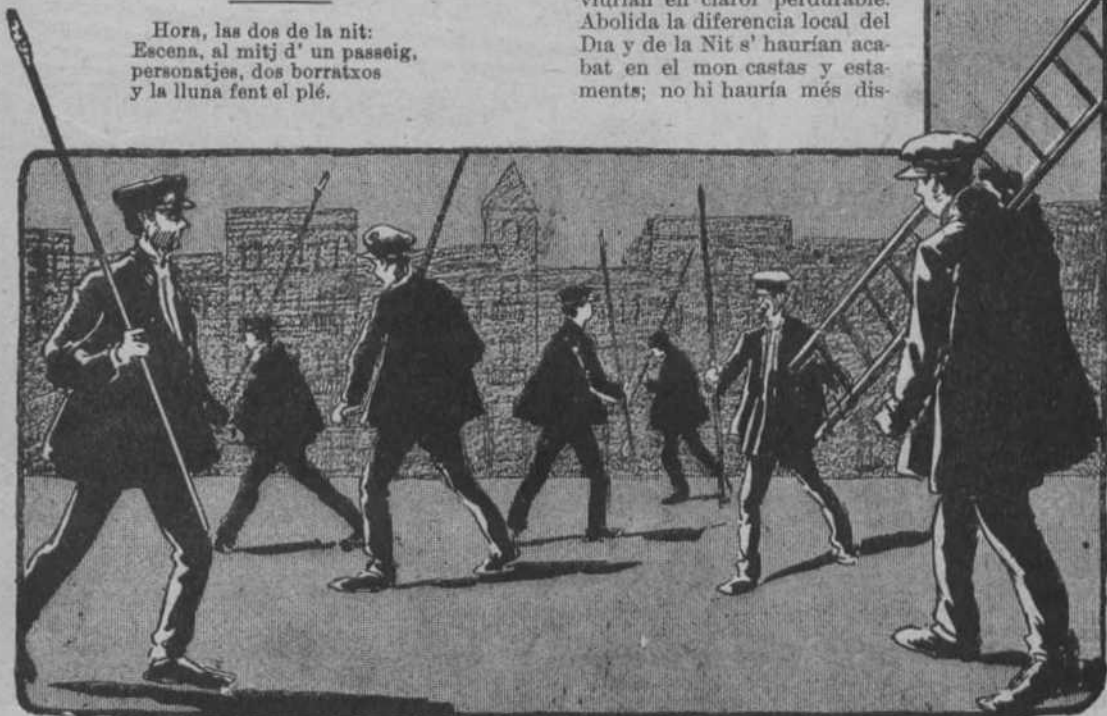
N. RICART

ETERNA FOSCA

(Unas quantas impresions basadas en algunas suposiciones)

Doném per sentat que l' encarregat del manubri universal, el sabi enginyer amo de aquesta complicada maquinaria que fa moure ls astres, té una hora tonta (que tothom la té) y suposém que un día s descuyda de donar la corda de rotació á la Terra. Y suposém, de passada, que ab la Terra ja no s' hi pensa més, y que l nostre planeta, sense perxó tornar-se inhabitable, ó millor dit quedantse tan inhabitable com avans, resta impávit, fixo, quiet y mutilá davant del Sol que comensa á recremarla no més d' una cara.

¿Qué succehiria llavors? Que ls habitants de l' altre costat, ó siguin els que s quedarian á las foscas, no tornarian may més á veure l Sol. Embolcallats en la penombra del sempre més, per ells á tothora seria negra nit, aixis com els pobladors del altre hemisferi viurían en claror perdurable. Abolida la diferencia local del Dia y de la Nit s' haurían acabat en el mon castas y estaments; no hi hauria més dis-

L' exérolt de 'n Lebón.

Dibuixos de Pellicer Montseny

Venedor de periódichs.

tintiu que l que acostuma á haverhi á las plassas de toros: *Sol y Sombra*. Llun á una banda, fosca á l' altra. Y aixís eternament.

Suposat, donchs, tot aixó, femnos cárrech que als barcelonins ens toca ballar ab la més negra y 'ns arreplega l trágul á mitja nit. De moment no 'ns en adonariam (apart de la petita sotragada que podria ocasionarse) pero á l' hora reglamentaria que li toca sortir el Sol, y veyent que aquest no treu el nas com de costum, els serenos, els vigilants y els carros del mercat serian els primers en adonarse'n.

Al veure que tocan las vuyt, dos quarts de nou, las nou y encare no es clar... *es clar* que tothom s' escamaria. Las minyonas tornarian de la Boqueria esveradas á contar el *fenómeno* als senyorets que, tornátselshi la pell de gallina, exclamarian indignats: —Aixó es cosa de 'n Lerroux. Aquest pillet ne deu dur alguna de cap...

Els menos pessimistas, no sabentsen avenir, mirarian set cops al rellotje y al calendari pera cerciorarse de la catástrofe.

De cop, tothom sortiria al carrer, cridant, adalerat, tremolant esgarri-fosament; els tranvias s omplirían de impetuosos que pujarian al Tibidabo pera observar si desde allá 'l Sol dona senyals de vida.

Allá á las deu, ja no 's podria dopar un pas per las Ramblas: dependents, modistas, camálíchs, senyors, pagesos, carters, estudiants y donas de mon, tots agermanats com may, correrian d' aquí y d' allá, preguntantse cosas, els uns ab els ulls fora del cap, els altres ab las mans á la butxaca.

Tothom aniria á l' Academia de Ciéncias á adquirir noticias que no podrian proporcionar, y 's consultaria per telégrafo á n' en Puig de Granollers que tampoch ne sabia una paraula.

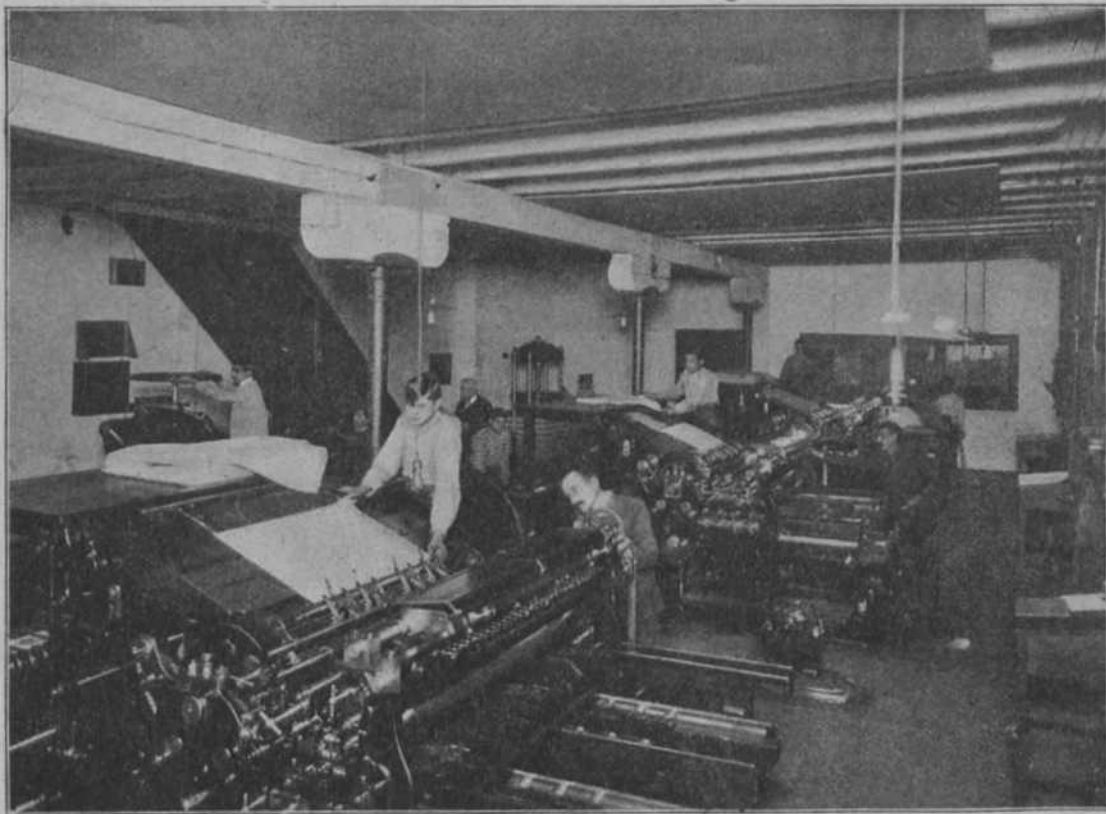
Els únichs que tranquilament s' estarian al llit, aprofitant el succés, serian els empleats de la Económica y algún que altre concejal dels nous.

Las iglesias s' omplirían de gent devota; els jesuítas no 's cansarian de fer fe testaments. El bullici, la cridoria y l' esverament duraria algunas horas

—...con el crimen de esta tarde!

A CASA NOSTRA

La impremta de «La Campana» y LA ESQUELLA, treballant de nit.

Fot. Merletti

fins qu' en Cambó y l' Ardít desde 'l balcó de casa la Ciutat calmarian un xich els ànims. Y com que 'l senyor Boladeres no pararia de conferenciar ab els governadors, civil y militar, en Lluís Figuerola correria *día y nit* y la policia no badaria un sol *momento*, una vegada els vehins apaciguats ab la promesa de que á Barcelona de llums no li 'n faltarian, tots els homes de seny se retirarian als respectius domicilis pera posarse sobre sí y resoldre en conseqüència.

Donat per segur el gros conflicte que representaria la supressió del *DÍA* y la total adaptació de las vintiquatre horas de *NIT*, caldria primerament: Fer entrar els soldats, municipals, guardia civils y policias en el *cuerpo* de serenos, documentantlos, com aquésts, ab fanal, xuixo y barretina.

Els periódichs suprimirian desseguida l' edició del matí.

Els kioscos «El Sol» haurian de plegar ó ferse llunáticos; en cambi, la taberna «La Lluna», tindria més salida que may.

Els fabricants de vanos, sombrillas y barrets de palla emigrarian als paissos antipodas, en els quals segurament s' hi farien barba d' or.

Las donas xafaraderas ja no 's podrian *treure 'ls draps al sol*.

D'alló del *Bon día* y *Bona nit* que dihem al entrar en una casa, ja no se 'n parlaria may més; aixís com tampoch els poetas podrian dedicar versos á l' *auba riallera*.

Sense la cursa del Sol, els rellotjes y calendaris foran completament inútils, y ningú sabria quants ne tenim del mes ni á l' hora que ha de dinar ó rentarse 'ls peus.

Algúns del cassino de la Portaferrisa demanarian que quan menos el Sol... y Ortega tornés á la vida pública.

No s' estilarian dietaris, ni diafragmas, ni diacalóns.

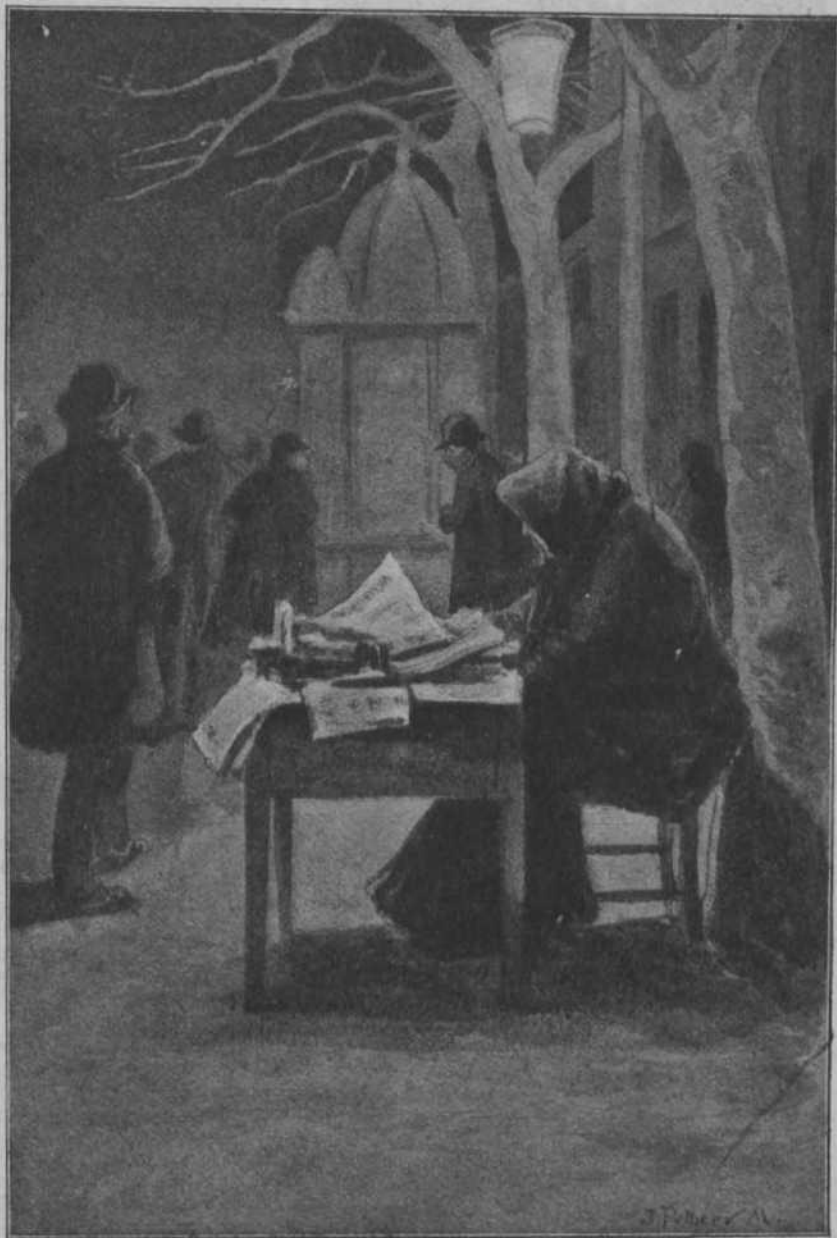
Els únichs que ho celebrarian foren en Peyo que sempre va de nits y l' Urgell, renyit com está ab els *á plé sols*, las *entre llums* y els *cels oberts*. En cambi en

Xiró 's doldria del pronóstich que va fer ab el seu quadro titulat *La mort del Sol*.

Y, finalment, els fotógrafos, las didas del passeig de Gracia, els fabricants de gasseosas, etc., haurian de cambiar d' ofici ó renunciar á la vida, no podentse aprofitar á un temps del Sol y de l' ombra, de la Nit y del Día.

Aixó tindria un remey, no obstant: Construir uns trens rápids, de doble línea, com el de Sarriá, que ns portessin en un parell d' horas á l' altra part del mapa. D' aquest modo podriam treballar al sol y descansar á la sombra. Anar á trastejar en la regió del Día y tornárnosen á dormir al país de la Nit.

—Aixís y tot, sense 'ls termes mitjos ó atemperats, seria impossible 'l viure—m' objectará algú.

Establiment al ayre llure.

Dibnitx de Pellicer Monteny

EL LLIT DELS TRINXERAYRES

—Vaja, ¡descansar de gusti!

Pero es que hi hauria un punt a la Terra que seria constantment primaveral y ahont s' hi disfrutaria d' una aubada eterna y encisadora, ab un solixent continuu, quiet, que 's veuria brillar enllà del mar ó al pich d' una montanya, rodonet, vermell y maco com aquelles mitjas-pelas que 'ns pintan els xinos en els ventalls. Aquest punt seria l' únich paradís de la terra y el mes sollicitat y explotat desseguida per alguna companyia inglesa.

Pero... ¡no empujar, señores!

Aixó succehiria si l' encarregat del manubri universal, l' amo d' aquesta gran maquinaria que fa moure 'ls astres, tingués una hora tonta.

Que no la tindrà.

Perque aquest sabí enginyer de qui 'ls parlo, ha donat probas de ser, ademés, un gran arquitecte respectat de tothom. Las sevas obras naturals son sólidas y

s' hi pot pujar de peus.

Si 's tractés d' un Doménech y Montaner ó d' un Puig y Cadafalch... ja no parlariam com parlém.

FRA NOI

UNA TERTULIA NOCTURNA

RECORTS DE LA MEVA VIDA PERIODÍSTICA

El «Café Nou», avuy desaparegut, era l punt de reunió dels toca-tardans del meu temps. Llavoras la vida de Barcelona estava concentrada en la Rambla del mitj, y desde 'l carrer Nou fins al Principal, els cafés se tocavan l' un al altre. El Nou ocupava entre ells el punt més céntrich, qu' es com si diguessim, el lloch d' honor. El feyan célebre el pianista Nogués ab las sevas tocadas y 'l Sr. Joseph, l' amo del establiment, ab els seus bifecks. Figúrinse si 'ls faria bé y al punt, que havent sigut mosso d' Esquadra durant una llarga série d' anys, tots els Capitans generals de Catalunya, no més que perque 'ls hi guisés els bifecks, el tenian de ordenansa.

¡Pobre Sr. Fábregas, ja es mort!... Y 'l seu fill, el simpátiç Emilio, també; com ha desaparegut aixís mateix el famos café víctima de haverse anat trasbalsant cap al Ensanxe la vida de Barcelona.

La nostra tertulia 's reunia en un senzill salonet situat a má dreta del vestibul, ab vidrieras a la Rambla. Ni 'l saló del renaixement que ab sas columnas aparelladas formant una especie de capellas semblava una iglesia, ni 'l saló árabe del fons, que ab sos archs de ferradura y sos alicatats simulava una mesquita, 'ns seduhían, ni 'ns deyan res. En cambi, en el democrátiç salonet de parets lisas y francas com el nostre caràcter, ens hi trobavam com a casa nostra.

Un mona.

Dibuixos de Robert

Al cim de Montjuich.

Allà 'ns hi reuníam cada nit, invariablement, una colla de gats a pendre un ressupó, conversant y bromejant, ab un bon humor que no s' acabava may.

Formavan, com si diguessim el patriarcat de la tertulia, en Ramón Ginestá, festiu gacetiller de *La Crónica de Cataluña*, que sempre 'n tenia una per dir; en Titó Clavé, germà gran del insigne músich poeta, home plé de bondat y dotat de un sentit práctic assombrós; l' inolvidable Ignocent López Bernagosi, pare del present senmanari; el Sr. Tous (don Joseph), un dels socis principals de *La Maquinista terrestre y marítima*; en Miquel Gusi, sabater reti-

rat y bromista de cap de brot, y alguns altres, ja d' edat madura, pero tots riolers y trempats com si fossin joves.

En Ginestá, entre glop y glop de café, traduhia y posava goma (allargos) als partes de la premsa associada, servey que, per economia, utilisava tota la premsa, ab escepció del *Brusi*. De manera que allí rebíam las noticias de última hora, que l' endemà havíam de publicar casi tots els diaris de la capital. Era en Ginestá un gacetiller de cos enter. Un dia, venint de un ápat, ell, en Cornet y Mas y en Pascual y Casas, que ho eran respectivament del *Diari de Barcelona* y de *El Telégrafo*, en el moment en qu' en Cornet saltava del carruatge que 'ls conduhia, el caball arrencá de boig, desbocat, Rambla avall. Alarmat en Pascual, tractava de apoderarse de las riendas pera subjectarlo, mentres en Ginestá, tranquil, decantantse á un costat y ab las mans á la boca á manera de bocina, cridava ab tota la forsa dels seus pulmóns:—¡Cornet!... ¡Cornet!... ¡Fesne la gacetilla!...

En sa joventut havia patit molt del estómach; pero arprellé una febre tifoidea, arribant á las portas de la mort, tant que ja 'l teníam amortallat, y després de una llarga convalecencia, may més se ressentí de la primera malaltia. Desde alashoras sempre que algú 's queixava del pahidor, li deya:—Si 's vol curar, jo sé un remey segur: agafi 'l tifus.

En Titó Clavé era un noctámbul empedernit. No avants de las dos de la matinada compareixia may á la tertulia, y lo més curiós es que á n' aquella hora sortia de l' oficina. Empleat en la contaduría de la Diputació provincial, ahont prestava excelents serveys, li coneixian la flaca y 'l deixavan treballar de nits, tot sol, sens altra companyia que la del porter, que quan ell se 'n anava, tancava la portella y apagava 'l gas.

¿Y qué dirém del Sr. Tous? Home metódich: se llevava á mitjdía, dinava, se 'n anava á la Maquinista, y en sortintne, á sopar, y després al Liceo, y al sortir de l' ópera, al Café Nou, á ressoar. Un dia, mentres menjava un llenguado, un xiste de un dels contertulis li feu venir tal passió de riure, que se li atravesá una espina al ganyot. Comensá á tussir, se

El drapayre.

La pobre vergonyant.

Dibuixos de Pellicer

AUTORITATS DE NIT

li amoratà 'l rostre, els ulls li ploraven: se 'ns estava asfixiant. Cuyta corrents prenguerem un carruatge y, volant, el conduhirem á la casa del metje Amell, qui, ab tota felicitat, li tragué aquell embràs, tornantlo á la vida. Pero com 'l espinà li hagués produhit una petita escoriació, 'l metje li recomenà la major prudencia. Nosaltres ens prestavam á acompanyarlo á casa seva.—No cal—digué.—¡Vaya quinas ganas de alarmar á la familia! Aném al Café.

Y al Café tornarem tots motxos. S' assegué 'l senyor Tous en el mateix siti que ocupava avants del accident, y reparant que no li havian retirat el plat del llenguado, causa del serio contratemps, se l' acabá de cruspír ab la major tranquilítat del món.

En López li doná entenent de portar un ex-voto á la Verge de la Bonanova. Pintat per en Tomás Padró, li portarem en comitiva, terminant la festa ab un magnífich ápat qu' ell volgué pagar á tota costa, y que fou amanit ab una gran dóssis de bon humor.

Pera pintar á en Miquel Gusi, bastará una sortida de las sevas.

Deya una senyora:—A tots aquests que 's deixan créixer las unglas, no sé qué 'ls faria... ¡Uix, quin fástich!

—Pero, senyora,—li observá en Gusi—¿que no sab que quan se las tallan, se las venen y las adine-ran molt?

—Ayay, ¿y qué se 'n fá de las unglas?

En Gusi, ab molta serietat:—Pintas de nina.

• • •

Si eran aixís els patriarcas, calculin vostés mateixos lo que seria l' element jove, entre 'l qual no hi ha que dir quí descollava, sabent que formava part del mateix en Quimet Bartrina.

Ell sol animava la reunió ab la seva vèrbola es-purnejant, originalíssima, sàbia molts vegadas, graciosà sempre. ¡Quina imaginació la seva, y, sobre tot, quina encisadora facilitat de paraula! Inventava teorías estupendas, combinava bromas imprevistas, á cada punt sortia ab retruchs y jochs de paraulas desconcertants. Magristó, ab un cútis que semblava de pell de jlimona y ab uns ulls molt vius, tot ell era fósforo.

¡Y cóm se recreava divertintse ab la credulitat de certas personas!

Ab el Sr. Riquelme, catedràtich de matemáticas, hi sostenia unas polémicas espatarrants. Ab tota la bona fé, dit senyor li portava la contraria. Un dia discutiren sobre la riquesa de la llengua catalana comparada ab la castellana.

—En catalán—digué en Bartrina—hay una pala-bra que tiene mil vocales.

Estupefacció del Sr. Riquelme.

—Pero, señor, ¿es posible lo que usted dice?...

¿Una palabra con mil vocales?

—Sí, señor, con mil vocales... ni una más ni una menos.

El Sr. Riquelme rumía que rumiarás. Y quan en Bartrina va creure que ja l' havia fet guarar prou, va dirli la paraula: *Milans*. Es á dir: mil vegadas la vocal a.

—¡Vaya usted al cuerno!—exclamá en Riquelme.

Y al dia següent en Bartrina li entaulava un' altra polémica pel mateix estil, y 'l Sr. Riquelme tornava á picar l' ham ab la més candorosa ingenuitat.

¿Y qué dirém de aquell registrador de la propietat de una població de la provincia que, junt ab la seva senyora, feya grans estadas á Barcelona, no més que pel gust que tenia ella de assistir á la nostra tertulia? Ella y sols ella, porque 'l marit pobre home! era ja d' edat, y passava la major part de l' estona pes-sant figas.

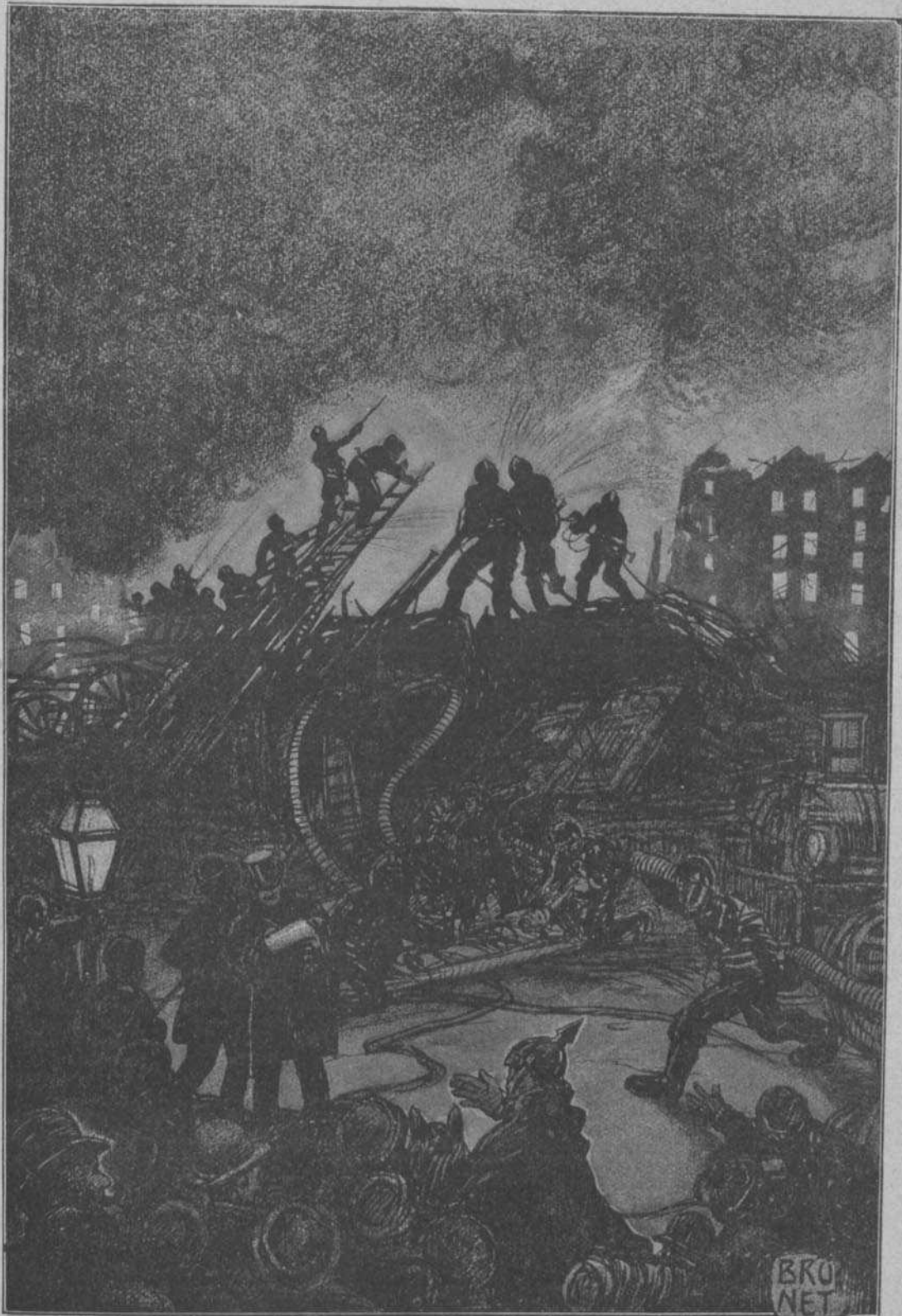
¡Quina credulitat la de aquella bona senyora! Ja

—Que vichile... ¿A quién he de vichilar, si no pasa un alma?

Dibuix de Llopert

ELS HÉROES ANÓNIMS

Un foch de nit.

Dibuix de Ll. Brunet

—¡Arri, cap á ostarfranchel...

Dibuix de Brunet

'n podia ser d' extravagant lo que li deyan, tot s' ho empassava.—¡Ay Jesús, ay Jesús!—era tot lo qu' exclamava cada cop qu' en Bartrina feya volar una guatlla, desde 'l niu de la seva imaginació ahont sempre n' hi naixian de noves.

Una vegada parlá de las nits del Polo que duran sis mesos y altres sis mesos els dies.

Aixó que precisament es cert, la bona registradora no s' ho sabia acabar.

—Pero ¿y qué fan els homes ab un temps distribuit aixís?—preguntá.

—Qué vol que fassin: dormen sis mesos seguits y 'ls altres sis mesos seguits están desperts.

No fiantse de aquesta versió, la consultá ab el seu marit, que com de costum estava endormiscat, y 'l registrador evacuá la consulta en sentit afirmatiu, afegint:—Pero, dona, no te 'n extranyis: las marmotas fan lo mateix.

Per la tertulia s' hi deixava veure tot sovint l' esqualida figura del famós Carlos Altadill, en busca de la pela per anar á dormir. Era ja als seus últims temps y deya xistes fúnebres.

—Quan me sente morir—exclamava ab son accent tortosí, dirigintse á n' en López—ja me ho tinc pensat. Vindré á passejarme per l' acera de la fonda d' Orient, y al arribar el moment te cauré dintre de la botiga. Tú carregarás ab el mort.

També era dels nostres en Font y Guitart, home molt il·lustrat, pero escèntric, verdader prototipo de la displicencia. Sent jove feu un viatge á l' isla de Cuba, y com la seva família li hagués demanat que 'ls hi enviés un regal de aquell país, els hi facturá un caimán viu. Entre altres entreteniments se dedicava á colleccionar aucas de redolins, haventlas classificades en dos èpocas ó períodes: aucas ante-pirimplínicas y aucas post-pirimplínicas. La de don Pirlimplín era la que trassava la divisoria. En Font y Guitart era un políglota que coneixia á fondo cinch ó sis idiomes; pero per mandra no 'n parlava

cap. Poch amich de alsar la veu, ni al mosso cridava perquè 'l servís. Quan volia pendre alguna cosa, deya ab veu baixa y mesurada al amich que tenia més á la vora:—Home, feume 'l favor de dir al mosso que 'm porti café.

Y ara que parlo del mosso: Peret se deya y era ben digne de la nostra tertulia. Esprimatxat, barba-mech, atent, llest y parlant sempre ab certa correcció afectada, tenia també la seva historia. Prengué part en la guerra de Santo Domingo, havent arribat á sargento. Manant un dia un petit destacament, se vejé sorprés per una partida d' insurrectes y s' entregá ab tota la seva gent sense resistencia.

Després de haver sigut rescatat se li formá sumaria, y quan el jutje instructor li preguntá:

—Y perquè no se defendió Vd.?

En Peret, molt tranquil, ab tó solemne, va respondre:

—Para evitar la efusión de sangre.

Fou condemnat á perdre 'ls galons de sargento; pero lo qu' ell deya:

—Vaja, que pera servir café no 'm fan cap falta.

Ja veuen com en la nostra tertulia tot s' armoniava dintre de una tónica de bon humor y de tranquil·litat inalterables.

Las horas passavan volant y per enllá dos quarts de quatre 'ns recava molt, pero moltíssim, el tenir que deixar aquell lloch d' expansió ahont tants bons ratos hi passavam, ab tot y tenir la seguretat de que á la nit següent hi tornariem.

No concebíam nosaltres altra Barcelona de nit, que la que 's tancava entre las quatre parets del nostre petit saló del Café nou.

Y encare, al sortir, no estroncat el raig de las amenas conversas, solíam acompanyarnos fins anarnos deixant cada hui á casa en un llarch itinerari. Y més de una vegada 'ls dos últims que 's retiraven,

la donavan en acompanyar-se mútuament de la casa de l'un a la casa del altre, pera tornar de la casa de l'altre a la casa del un en repetits viatges, fins que la llum del dia brillant ab tot esclat, els advertia qu'era arribada l'hora de anar-se'n a la nona.

Un dia en el moment en que deixavam al registrador y a la seva senyora a la porta de la seva estada, ella digué:

—M'sembla que m'he descuidat alguna cosa...

Y després de barrinar un ratet, exclamà:

—Ah, sí, al nen.

Aquella nit havían portat al cafè ab ells una criatura de sis ó set anys, que després de pendre un refresch s'adormí estirat sobre un banch. Y estavan tan absorts en els nostres coloquis, que al retirar-se del saló se l'havían descuidat.

Els acompanyarem de nou al cafè: ja havían tan-cat, y per cert que haguérem de trucar molt fins a conseguir que 'ns obrissin. A pesar dels truchs, el nen continuava ajegut, estirat, adormidet com un sant.

Encare 'm sembla que sento a n' en Bartrina:

—Ja ho veu, senyora; aixís, igual que 'l seu fill, dormen els habitants del Polo durant els sis mesos de nit.

P. K.

ENGRUNAS

I

Jo, com tú, vull contar totas mas penas
á la nit, ta companya mes fidel;
jo com tú vull contar á las estrellas
un á un mos torments.

Y aixís nostras angoixas que son tantas
com té la nit estels,
si en la terra no logran may juntarse
se juntarán besantse allá en el cel.

II

Sense ánima ni cor vingué á mos brassos,
y fou tal mon amor...

qu' al deixarme, l' ingrata, ja tenís
una ánima y un cor.

III

Davant meu l' impossible, y jo á darrera
camino sempre d' ell.
No m' abat la fatiga, ni la lluyta...
Caminém, caminém.

Tal volta estaré foll; puig no m' explico
com impossible sent,
qu' una veu dintre meu constant me cridi:
¡Caminém, caminém!

¡Oh, somni de ma vida que t' aixecas
despert á davant meu,
no t' aturis si vols, pero viu sempre!...
¡¡Caminém, caminém!!

IV

Las esperansas perdudas
no son las que 'ns fan mes mal:
las que mes el cor llastiman
son las que venen y van.

A. JULIÀ PONS

EL GALÁN NOCTURN

Quan, cada nit, després de despedirse'n
ab sospira de comedia,
recolós del sentit de sas paraulas
surt el xicot de casa la promesa,

passeg amunt se 'n vá parlant á solas
y refent las escenas,
els incidents mateixos del diálech
que ha sostingut durant el vespre ab ella.

Dels seus somnis, quimeras y deliris
els arbres se 'n enteran,
y, cambiant impresiões, sérios murmuran
movent las pocas fulles que ja 'ls quedan.

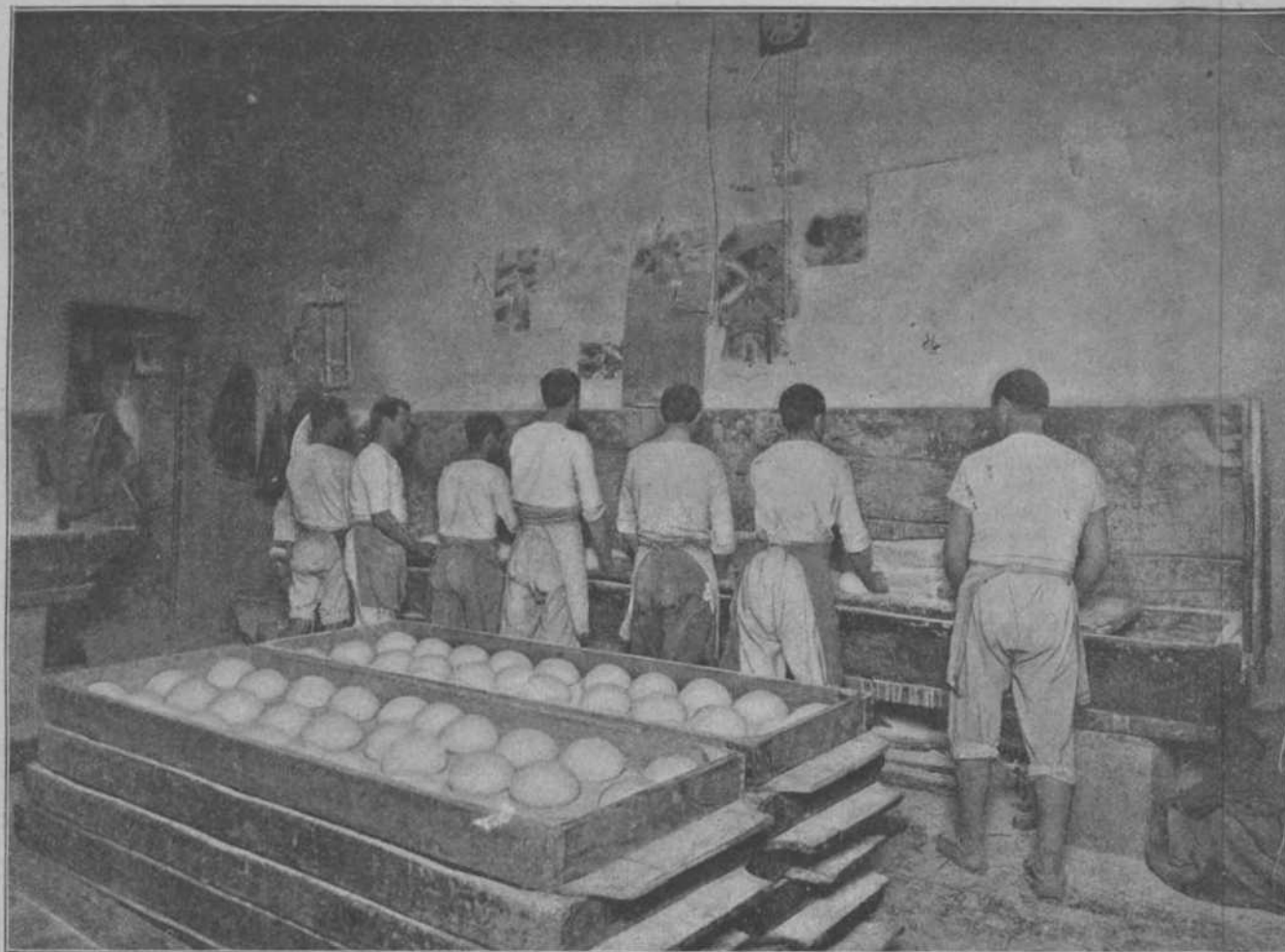
L' enamorat galán se veu ridícul
sota d' ells, fent el béstia...
y apreta 'l pás sense escoltá 'l que diuen,
y avergonyit se 'n vá cap á caseta.

MAYET

L' arribada de la verdura al mercat de la Boqueria.

Dibuix de Pellicer Montseny

NOSTRE PA DE CADA DÍA

(Boceto de nit)

Ab el coll del sobretodo enlayre, las mans á las butxacas, y xiulant per dintre el motiu dels follets de la *Dannazione*, me n'anava jo tot tranquil cap á retiro, quan, al embocar el carrer Nou, se m'entrabanca al pas en *Fabreguetas*, condeixeble men, quina amistat no m'honra gayre, pero m'es profitosa per las experiencias que puch treure'n. Pel posat tristoy que duya s'endevinava que aquella nit havia estat de malas.

—Acompányam, tú, va dirme. Avuy faig bondat de la bona... Me'n vaig de dret á casa.

—Bé, t'acompanyaré, donchs, si tens por que t'atraquin..., vaig fer jo, subratllant las darreras paraulas.

Era realment aviat, jo no tenia son y se'm presentava ocasió de disfrutar un rato ab aquell ximple; aixís es que no'm va haver de pregar gayre.

Empreném la marxa ramblas amunt, ell garlant, jo rihent ab la seva xerrameca insustancial y buyda. La conversació, com pot suposarse girava invariablement sobre un sol punt: el xéllis nocturn; donas y més donas, gatzaras á la *Gran Peña*, bacanals al *Gallo Económico* y sopás al *Foyer del Edén*, entre plujas de petóns y mars de xampany.

—Aixó es viure, y lo demás son trons..., va dirme, despedintse, al arribar al brancal de casa seva. ¿Veus? á tú't sembla que avuy fas un extraordinari anante'n á dormir á las dotze... Jo regularment en aquest hora encare no hi fet el primer quart de jornal.

En aquest punt, va obrirse sobtadament la porta de una botiga que hi havia sota mateix del principal de'n *Fabreguetas*, qui, al veure que'n sortian dos homes casi nusos, embolicats solzament ab un bancal de tela á tall de tapabocas y duhent una portadora entre llarchs samalers, va exclamar:

—Son els noys del forn; aquests manos, veus? si que disfrutan en aquest temps, ab l'estuva que s'hi sent aquí dintre... Oh, y ara que hi penso, afegí agafantme pel bras, entrémhi; el forner sempre m'ho té dit... Au, home, que veurém fer pa y entrarem en reacció per resistir la fresca dels llansols...

Y acompányant l'acció á las paraulas va ferme passar la porta malgrat el meu intent d'entornarmen pel mateix camí. Vam atravessar la botiga en la que sols s'hi veyan set ó vuyt pans en un recó de prestatje, mitj coberts ab una saca, y tot avansant per entremitj d'una estiva de sachs de farina y un'altra de caixas y coves, anavam sentint gradualment una escalforeta agradable que'ns va posar á tó desse-

guida. Al fons, una porta cedi á un petit impuls. Donarem d'esma la bona nit, y arramblantnos en el *taulell de fer pa* al peu del qual hi havia ja á punt el *cosi del llevat* 'ns disposarem á observar. Vuyt homes, silenciosos, de brassos á la pastera, donavan fondas pitraladas, moventse continuament, ab fadigosos esforços musculars. El cap de feyna no deixava un instant de allargar brassats de pasta als mitjos que se'ls passavan de l'un al altre fins arribar al *qua*, pera recomensar la operació á l'inversa.

Acabada la *fresa* del llevat y abocat el *cassó* d'aygua á la pastera, comensá la feixuga feyna del *fondre*, treball penosíssim de debó que si semblava llarch y pesat als ulls dels que badavam, més y molt més devia serho per aquella pobre gent que, amurada la pell y cruixits els ossos bregavan pera treure de la pasta aquella sahor, aquella amorositat que fan apetitós el pa que'ns menjém, y que, al menjarlo, si bé sabem lo que'ns ne fan pagar no pensém en lo molt que val y lo que costa.

—¿Qué ha de durar gayre aixó?... va dirme á cau d'orella en *Fabreguetas*, cansat de veure brassejar á aquellas máquinas humanas.

—Aixó no pot, no deu durar..., vaig respondre jo ab certa *trastienda* filosófica.

Una viva resplendor y una alenada de foch van fernos dirigir la vista als forns. Un paler, el mes jove, alimentava l'*escopeta* ó fogayna ab grans paladas de carbó; l'altre, aplicant el *fanal* al interior, netejava ab l'*escombrall* el forn que comensava á respirar asfixiants bravadas.

—¿No't sembla, Pep, que ja'ns havem reaccionat prou, y que aquí'ns encomanarian las ganas de treballar?—va dirme el meu ximplet amich.

Y en tant uns se preparavan per enfornar y altres feyan *plastóns* de llonguets en las caixas, abrigantnos ab precaució varem sortir al carrer pera despedirnos definitivament, no tant depressa, per xó, que no tingués temps de dirme en *Fabreguetas*:

—¿Eh, aquesta gent, quina manera de perdre la nit?... Desenganya't, jo'n sé més de viure.

—Sí, pero tú ets, per xó, dels que diuhen «*Nostre pa de cada dia donau-noslo, Senyor...*»

A lo que va respondre el poca-solta:

—*Nostre pa de cada dia...* deixémoslo menjar ben tranquilament, sense encaparrarnos ab las subors que'ls costa als que tenen la humorada de fabricarlo...

Y es que, sincerament parlant, el llevat de'n *Fabreguetas* era llevat de *pa boig*.

J. BURGAS

Fotografias de Merletti

L' aspecte que presenta la sala no pot ser mes esplèndid. Un número incalculable de llums—en el bon sentit de la paraula,—s' han congregat en *Assamblea magna*. Han acudit al llamament totes las classes socials que integran el món lluminós: desde 'l potent arch voltaich fins la modesta *xinxeta*.

En la tribuna, reservada als oradors, hi *fulguran* els llums següents: un *Quinqué*, que va ser proclamat president, sols perque un llum foraster va dir:—*Aquí hace falta tener quinqué*;—al voltant d' aquest, un *Bech de gas*, un *Llum de ganxo*, una *Llantia*, un *Foco elèctric* y un *atxa* a cada banda. ¡Ah! y un *Fanal de sereno*, en representació de l' autoritat.

En el públic s' hi veuen *brillar* bombetes elèctriques, de posat escayent; simpáticas palmatorias, xinxetas bellugadissas; voladurías de gresols, llumets que van d' assí d' allà, y, naturalment, alguna *llumanera*.

El Quinqué escampa sa claror verdosa per damunt la concurrència, pampallugueja un xich y exclama:

—Companys: L' acte qu' estém celebrant es un acte *esplendorós*. La Junta no hi veu de contenta, cegada per la massa de llum aquí concentrada, encare que creu que, per molta llum que 's fassi, may será *massa*. ¡Ja era hora, companys! ¡Ja era hora de que donguessim probas patents y potents de la nostra intensitat llumínica! El món dels objectes comensa a despertar-se. Avans d' ahir se reunían y 's federavan els utensilis de cuyna; ahir, els rellotjes, en entusiasta miting, demanaren disminució d' horas... ¿Havíam d' ésser menos, nosaltres? Nosaltres, els llums, precisament, els qu' expandim el fluído que corra setanta mil lleguas per segon... ¿havíam de quedar ressagats? ¡Jamay! ¿De qué 'ns serviria, donchs, aquesta *llum interior* que portem á dintre? Per xó, companys, se us ha cridat: que nostras *llenguas*... de foch se desfoguín, que la *flama del geni* il·lumini nostras discursos replets d' *ideas lluminosas*, pero fugint de las *frases de relumbrón* y dels *efectes de llum encisadors*. Per algo va dir un célebre fanaler de l' Edat Mitja: *de la discussió 'n surt la llum*. Donchs, *bueno*. Estém cansats, se 'ns acaba 'l blé y la paciència de tant sentirnos dir *llum* en sentit despectiu. Hem de protestar. Aquest es l' objecte de la reunió.

—Demano la paraula,—diu una bombeta Edison, desde 'l públic.

El president la hi concedeix y parla la bombeta elèctrica:

—Companys: Tinch una *pila* de motius pera dir qu' es un objecte massa petit el que 'ns acobla en una *assamblea* tan gran. Las *energías dinámicas* las hem d' emplear mes bé. No hem d' *electricarnos* per cosas tan fútils. Jo soch del parer de demanar millores: en aquesta mena de

reunions sempre 's demana alguna cosa. La vida se fa impossible... y si bé encare *dinamos*, ab prou feynas *sopamos*. ¿No es aixó, companys?

Un *Metxero Aier*.—¡Molt bé! D' aixó se 'n diu tenir *llum propia*. ¡Milloras! ¡Milloras son lo que falta! La vida moderna va creant cada día novass necessitats. Jo, per exemple, no guanyo prou pera *camisetas*.

—Ni jo pera *tubos*,—exclama una veu.

—Ni jo pera *carburo*,—exclama un altre.

—Donchs bé—continúa 'l metxero,—que s' exposin las necessitats de cada hñ, y que 's discuteixin.

—El president. —Companys: Perque no 's digui, donchs, qu' en *lloch de donar llum dono fum*, soch el primer en reconeixer la penetració llumínica de la bombeta elèctrica, comparable tan sols ab la dels *Rayos X*. Per lo tant, companys, *braden, energia y... ¡adelante con los faros!* Té la paraula 'l *Bech de gas*.

—Companys: Jo no hauria dit aquest bech es meu si motius poderosos no m' hi obliguessin. No soch cap *lumbrera*, aixís es, que diré clarament lo que la *llum natural* me dicti, fentbi, ab tot, alguna que altra *pampalluga*. Faig *mala carota*, ¿oy? Donchs no us cregueu que tinga mal genit; tampoch es degut á la meva complexió: tinch el metxero net y la canonada desembussada... pero 'ls aliments no hi corresponen. Figureus, companys, que tinch la desgracia d' haver d' alimentarme de gas Lebon. Per xó he vingut aquí, en nom de tots els meus companys... (aquí fa una ga nyota, y s' apaga sense poder acabar la frase).

El president.—¡Ja ho veyeu! El bech no ha pogut acabar d' exhalar las sevas queixas, ¿precisa una proba mes clara de lo justas que son? Las tindrem en compte y las donarem á llum oportunament. Té la paraula 'l *Llum de ganxo*.

—Companys: Soch del poble. No he sentit conversas instructivas ni he presenciat espectacles interessants. La meva estada ha sigut casi bé sempre la cuyna ó 'l corral. Y si bé soch un llum que 'm porto l' oli, en cambi, no faig mal d' ulls á ningú. Per xó la meva oratoria, com que no es radiant, no pot servir de *pantalla* á las mevas ambicions. Soch llum de ganxo, enemich de fer els fanals, y no aspiro á arribar al *candelero*, com fa algun *aranya*... y qui siga confrare que prengui *candela*.

El Llum de ganxo, que no ha convensut á ningú, baixa de la tribuna cantant alegrement:

¡A la jota, jota!...
del ganxo del llum...

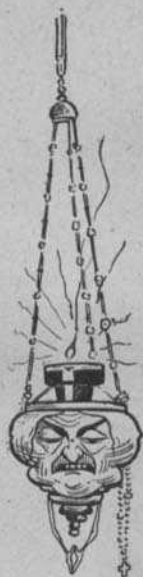
El president cedeix la paraula á Donya Llantia. Aquesta, ab veu *apagada*, remuga lo següent:

—¡Ay Senyor Deu meu! No sé ahont soch ni sé com he vingut aquí. Fa horas que us sento enrahonar, pero no us hi entés de cap paraula.

—¡Crida més!—interromp ab veu potenta una *llanterna*... *sorda*.

Donya Llantia continúa 'l seu sermó sense inmutarse lo mes mínim:

—Sols he notat que no anomenau á Deu Nostre Senyor cap vegada. Crech que no he sentit mes que queixas y flagells... y aixó ja se sab: en aquesta vall de llágrimas s' ha de patir. La felicitat ens la té reservada Deu allá á la gloria. Tingueu, germans meus, forsa resignació y guanyareu la gloria del cel. Jo, per la meva part, no puch queixarme. La vida l' he passada tota dessota las arcadas de l' iglesia, reposant en la sagrada solitud del temple, aspirant els somniciosos perfums de l' incens y adormintme en las dolsas melodías dels cants litúrgichs.

Encés d'indignació, pren la paraula un *Foco elèctric*, sense deixar acabar la mística jaculatoria, y, petant de molles, comença a llensar *rayos* de llum abrassadora. En tant, donya Llantia s'acelera quietosament.

El *Foco elèctric*: — ¿De quí es aquesta veu planyívola y antipática que sembla venir del lluny? ¿D'ahont surt aquest fantasma tenebrós? ¿Cóm s'ha atrevit a presentar-se en aquest temple de Ridley l'ataphida sombra de l'ignorancia, que recepta la resignació als mals socials? ¿Quí es qu' en plé siglo xx parla d'aquesta manera?

El president: — Vos separa un abim. Ella represen-

ta 'l Passat, la Tradició, la Fe, y tú simbolizas la Ciencia y l' Avenir.

Al ser aquí 'l públich se divideix frenèticament en dos bandos: els llums elèctrics aproban la conducta del *Foco*, y els ciris, blandóns, atxas, etc., protestan ab indignació.

Y se senten crits de: — ¡Ja heu begut oli, llumeta de cementiri!

— ¡Demagogos! ¡Irrespectuosos! ¡Lerrouxistas!!!

— ¡Aixó es sortir ab ciris trencats! — exclama un.

— ¡Aixó es un foc... d' infecció — diuen varios.

— ¡A nosaltres no 'ns encera ningú! — diu un de mes enllá.

— ¡Viscan las teyeras! — remugan els neos.

— ¡Visca l' Arch voltaich! — cridan els altres.

De las paraulas passan als fets. S' empilotan, se barregen, s' esmicolan. L' oli corra per terra. Montanyas de seu y cera se veuen por doquier...

Mentres tant, la llum del sol, la veritable llum de la vida, va filtrantse triomfalment per las espessas claraboyas y las finestras del local. La claror intensa que inunda la sala, esvaeix l' aspecte fantàstic dels objectes, presentantlos en sa trista realitat, apareixent en tota sa nueva 'l departament d' un magatzem de ferro vell.

Y el sol hi entra y s' hi rabeja rihent.

ROSSENDO PONS

UNA NIT... COM MOLTAS

(ANÉDOTAS MÉDICAS)

I

— ¿Escriuré? ¿Dormiré? — Tal era el dilema que mentalment anava a resoldre el Doctor Quintana tot fent via cap al Dispensari del Poble Sec, hont li pertocava la guardia nocturna. — ¿Dormiré? Ja 'm convindria, perque la nit passada va robar-me el son una ditxosa partera del carrer de la Lleona. ¿Escriuré? També deuria ferho. He promés el discurs de torn a la *Academia medica regional*; s' acosta 'l día y encare no tinch enllestida ni una trista quartilla. A casa no puch escriure: entre la quitxalla, la sogra y las cunyadas no tinch un moment de repós. Nada, nada, la nit de guardia 'm vindrá molt a tom. Ab

un bon café 'a pot combatre la son, y afegint'hi un rajet de coñac, el cervell funcionarà a tota máquina. Lo dicho: aquesta nit pariré el discurs, servintme de llevador a un moka ben esperitat.

II

— Hola, Antón.

— Buenas, senyor Doctor. Vosté sempre va avansat: encare hi faltan set minuts per las onze.

— Bah, no ve d' aquí. Ja podeu dir al senyor Ripoll que pot anarse'n.

— Y donchs, Antón, ¿cóm pinta la jornada? ¿Tindrém bona nit?

— Avuy ha sigut día de poca feyna. Al matí no més han portat un de la pedrera ab las camas trencadas, y, a la tarde, una dona ab un xiribech al front, cayguda d' un tranvía.

— ¡Las onze en punt! Me 'n vaig a escriure. Si vé res de nou, aviseume tot seguit.

III

Sobre la esquifida taula del quarto de guardia el Doctor Quintana va extenent'hi las sevas notas y apuntes. Paladeja el café ab concupiscencia, y ab la mirada enlayre, busca l' inspiració pels recóns del sostre, apenas esclatits per la escassa llum d' una lámpara de má.

Y comença a escriure: «La analgesia, la hemostasia y la asepsis constituyen el trípede sobre el cual se yergue altiva la audacia quirúrgica que tantas víctimas ocasiona.»

— Bueno, aixó m' ha sortit una mica cursi; pero es una veritat com un temple.

— ¡Hay permiso! ¡Senyor Doctor!...

— ¿Qué tenim de nou?

— Un ferit. Es l' enfarinat de la pantomima del Paralelo, que representant *El último cartucho* li han tirat un taco al ull.

— Endavant... que passi a la sala de operaciones.

IV

— ¡Las doce ja! Seguí el discurs interromput: «La Cirugía conservadora ha caído en desuso, como sintiendo la influencia de la política revolucionaria de nuestros tiempos.»

— ¡Hay permiso!... Senyor Doctor!...

— ¿Qué voleu?

— Els de «La Tranquilidad» portan a n' en Garibaldi, que, ab la pinya que tragina, ha caygut y s' ha fet un nyanyo al cap.

— ¡Que passi!

V

— Sembla que la nit se presenta bé. Torném a pendre la ploma: «Los operadores osados que en el paciente solo ven material de estudio, un nuevo campo de experimento, un caso más que apuntar en su largo catálogo de mártires inmolados al atrevimiento científico, podrán obtener aplausos entusiastas en las sesiones académicas, ceñirán tal vez sus sienes con los lauros de una fatídica gloria, pero no gozará su conciencia las dulzuras del agradecimiento, ni embalsamará su espíritu el aura grata del cariño ageno, premio otorgado tan solo a cusntos ven en cada enfermo un hombre, un semejante, un hermano que demanda protección, auxilio, consuelo, salud.»

— Senyor Doctor!...

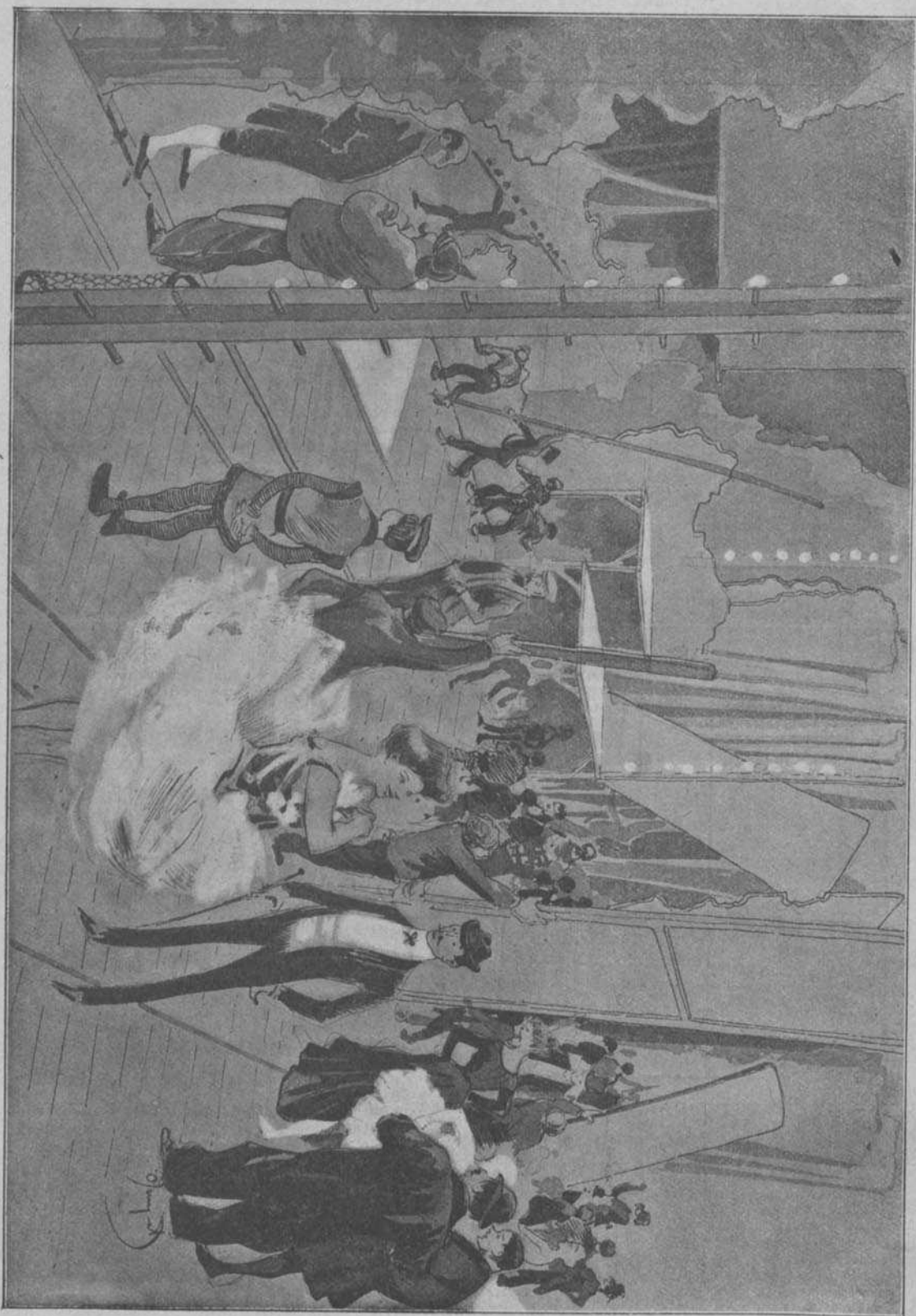
— ¿Altra vegada?

— Ara n' hi ha tres per curar. La *Fanals*, la *Boca de Rufas* y el seu macarró que s' han esgarrapat al eixir del Trián.

— ¡Malviate qui 'ls va dir volot!

VI

— Vaja; fet y fet son las dos de la matinada. Y encare no tinch dos planas de discurs embastadas. Si no 'm deixan en pau, ja enjogo a rodar el sermó de la Academia. Aixó es un mareig. Seguí: «¡Ay del infeliz que atraído como las alondras por el brillo de ciertas celebridades busca el alivio de sus sufrimientos en *spoliarios* de fama ó en sacrificaderos quirúrgicos, donde trasiegan vísceras y reparan entrañas manes expertas

AL LICEO. — Un intermèdi al escenari.

Dibuix de O. Juguert

que el furor operatorio mueve, en busca de un número más para sus luctuosas estadísticas.»

—Senyor Doctor: ja n'hi han dos de nous.
—De que 's tracta?
—En *Llupias* y el *Xato de Sans* que s'han fet un set al cuyro, davant de «*Las Delicias*».
—Feulos entrar. Ara sí que plego de fer gargots; veig que 'm porta mala estrugancia.

VII

—Han tocat las quatre... Una hora que soch al llit y no he pogut aclucá 'ls ulls... ¡Antón!

—¿Qué mana?
—¿Qu' es aquest xivarri?
—Es en *Faluga* que 's defensa. L'han xarpat quan atracava á un francés al costat de la Casa dels Cargols. L'han tancat al calabosso perquè insultava al vigilant, ha desarmat al sereno, ha esqueixat la valena del cabo Giménez, ha escupit á la cara de 'n Gutiérrez, ha esbotzat el ros al brigada y ha mossegat al alcalde de barri. Ara vol reventar la porta á cops de punys y patadas.

—Pero... ¿qué durará gayre aqueix fandango?
—No, senyor. Han avisat per teléfono al inspector de policia, que se l'endurá al Govern Civil.
—¡Aixís se l'emportin al Canyet!

VIII

—¡Ay, gracias á Deu qu' es fora! A veure si podré dormir las tres horas que 'm quedan. M'entra una son més dolsa, després de tant *jaleo*!

—Senyor Doctor. Hi ha un fulano que 'l vol veure.
—¿Qué té?
—Diu que ha de parlarli, qu' es una cosa que l'interessa molt.
—Ja m'aixeco.

—Y donchs, bon home... ¿de qué 's queixa?
—Ja veurá, volia enrahonar d' un assumpto de la seva facultat.

—Vosté dirá.
—Ja veurá. Jo tinch panallóns, ¿sab?
—Sí.
—Donchs, ja veurá que m'han dit que pels panallóns, ¿m'entén?
—Sí.

—Que pels panallóns era tan bona l'aygua de cigróns. Per fora ¿eh?

—Sí. Y... ¿no té cap més mal vosté?
—Cap més. Donchs, d'aixó de l'aygua de cigróns ¿qué n'hi sembla?

—Home, li diré ab tota franquesa. Me sembla que 'l que té panallóns y á las cinch del matí fá despertá á dos personas (el mosso y el metje) per consultar aquesta bestiesa, es un valent poca-vergonya.

—Senyor, poch á poch... Jo no li falto. Y á vosté 'l pagan per servir al públich.

—A mí 'm pagan per curar ferits y assistir malalts, pero no cobro ni un céntim per donar taba als ximples que fan el burro á la matinada. Per lo tant... ¡al avió!

—Está bé, *hombre*, está bé. Ja acudiré á la prempsa. Demá llegeixi els diaris, que hi faré sortir tots aquests funcionaris que no saben la seva obligació. ¡Alanta!

IX

—¡Vaja! Una nit toledana. Ja apunta 'l día. ¿Quí dorm ara? Essent clar, á guanyarse las bessas pels quintos pisos. Y aquell barrut es capás de publicar un *suelto*, repetint alló dels empleats *que tan caros nos cuestan*. Ja m'agradaria veure si ell, per quatre pessetas, pujaria vint y tres pisos del barri de Sant Cugat á rebre malas bravadas, y, per torna, passaria una nit com la que acabo de disfrutar. ¡Malehítsiga...!

XAVIER ALEMANY

APOLOGÍA NOCTURNA

¡Santa nit!

Barcelona, la ciutat
activa per excelencia,

PER LA RAMBLA

Dibuix de Pellicer

—Un tom més, y á casa.

demostra sa activitat
en tots els rams de la ciencia.

El día se li fa curt
y aprofitarlo procura:
desde que l' un sol li surt
fins l' altra sol may s' atura.

Pot semblarnos que s' encalla
al vespre als qu' estém dormint;
pro 'l qu' es treballar... traballa,
lo que 'l treball es distint.

No es igual exactament
el que per la nit se tría,
sino, qu' es tan diferent...
com ho es la nit ab el día.

Al treball nocturn s' hi dona
un mérit tan distingit,
que avuy *día* á Barcelona
tot lo milló 's fa á la nit.

De nit, dormen tots els *guras*;
de nit, no corren las moscas;
de nit, son moltes criaturas
las que 's perden á las foscas.

De nit, se fan els estrenos;
de nit, *debuts* al Liceu;
si 'l que 's veu es lo de menos...
¡Com deuré sé 'l que no 's veu!

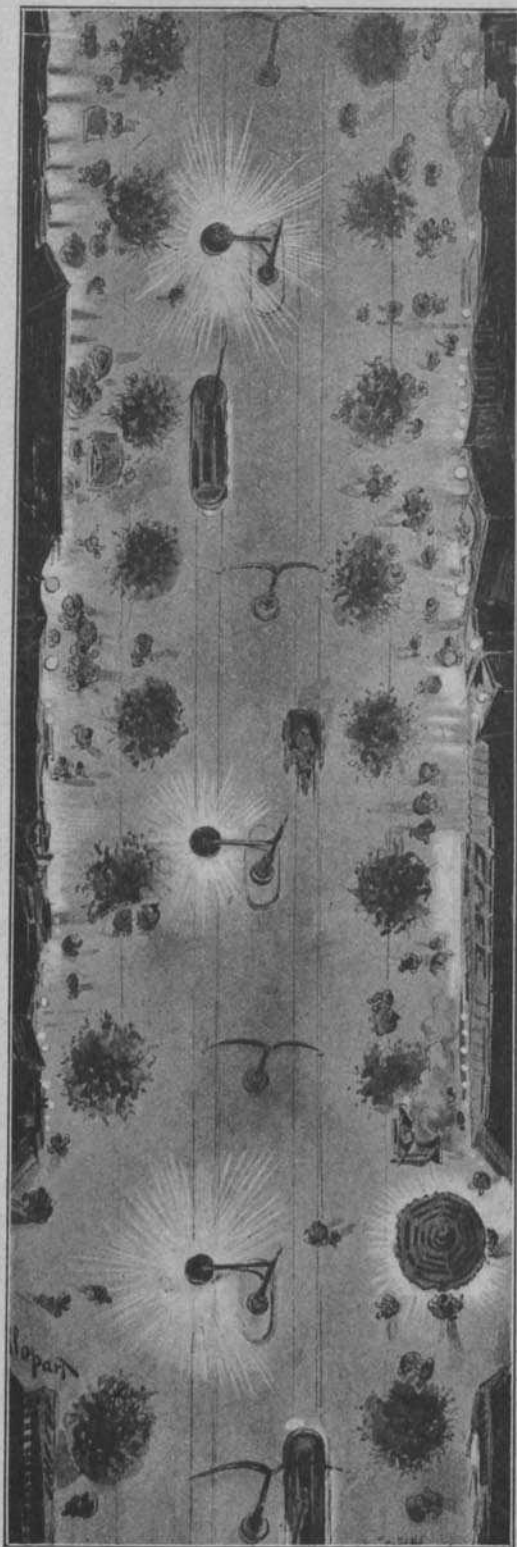
De nit, aquí 's fan *día-ris*;
de nit, al cel hi ha la lluna;
de nit entre perularis
d' A nit-a se 'n pert alguna.

La gresca á la nit s' engresca;
l' amor, de nit s' enamora;
la nit al ardent refresca
y al fret la nit acalora.

La nit, segons nostres avis,
era per dormir. ¡Sí... sí...
Avuy com que tot son sabís
diu que fa tonto 'l dormí!...

No cal dir, donchs, que 'l prestigi
que pren la *nocturnitat*,
fa que siguin un prodigi
las nits en nostra ciutat.

A LA LLUM DE LA ELECTRICITAT

El Paralelo á vista d' aucell.

Dibuix de Llopart

Prengui qui vulgui, modelo
(perquè jo ab prou cor no 'm veig)
de las nits al Paralelo,
á las Ramblas y al Passeig.

Jo aixecaré un pedestal
en sense móurem de Gracia,
á la Nit en general,
la Nit per antonomassia:

Ella per la seva historia
fa sigles que 's distingeix;
si avuy la cubreix de gloria
nostre sigle, ho ben mereix.

La nit, de negre vestida,
no es al blanch día inferior,
al contrari: té mes vida,
mes bellesa, mes amor!

«Té cap día, per ventura,
pels qu' enamorats están,
la poesia, la hermosura
d' una nit de Sant Joan?

Hi ha día al mon, entre mil,
pels galans y las donzellas,
que valgui una nit d' abril...
la nit de las Caramellas?

Aucells hi ha, que al cop del sol
no 'ls sentireu ni molt menos,
De nit canta 'l russinyol,
el grill... y fins els serenos,

La nit en mes d' un sentit
va tant á trotxe y á motxe,
que tenim el vert... de nit
y el célebre Juan... de noche.

De nit, surten las estrellas
del Edén y las del cel,
y son las donas mes bellas
cubertas ab nocturn vel.

De nit, de mal se 'n fa poch,
y si may s' hi atraca y roba,
també, en cambi, hi tenen lloch
els misteris de l' arcoba.

A la nit, si en molta indreta
veyeu claró en las finestras,
es que vetllan mil llumets
mil amorosas palestras.

Y si mes probas volíam
de son poder infinit...
¡quanta gent no trobaríam
que 's casan... per una nit!

Hi ha nits de lluna, estrelladas,
que valen tots els diners;
(pro las han descreditadas
els cursis y els barroers).

Nits que vessan il·lusions,
goig y alegría á mans plenas:
la de Nadal, pels minyons;
la dels Reys, pels nens y nenas.

Hi ha nits qu' exhalan efluvís
de vida y d' amor sexual...
exemple: La nit de nuvis
y las nits de Carnaval.

Y cent mes, y mil y una
noches aquí retreuria,
per demostrar ab fortuna
qu' es la nit millor que 'l día...

Pro ara es molt tart y la dona
veig que 'm crida desde 'l llit.
Me 'n vaig ab ella á fer nona
Dispensin y... ¡Bona-Nit!

PEP LLAUNÉ

PASSEJANT PER LA GRANVIA

Lo que per molta gent no es més que un passeig
llarch, tranquil, ben cuydat; una via aristocrática y
seria, orgull de Barcelona y admiració dels forasters
que venen á visitarla, per mí, quan de nit—y aixó
'm passa molt sovint—m' escaych á donarhi un tom,
representa més que tot un curs d' historia con-
temporánea y una eloqüent manifestació del progrés

qu' en poch més de mitj
sigle s' ha operat á la
capital de Catalunya.

¡Qué me 'n venen de
recorts á la memoria y
qué 'n faig de reflexions,
recorrent aquellas am-
plas avingudas festone-
jadas d' arbres y banchs
de pedra y á tals horas
gayre bé sempre des-
ertas!

Entranthi pel passeig
de Gracia y encaminant-
me cap á llevant, co-
menso á fixarme en la
expléndida iluminació
eléctrica en aquell ex-
trem instalada y, trans-
portantme ab la ima-
ginació als Estats Units,
penso ab l' Edison y ab
las evolucions realisa-
das per aquest sistema
d' alumbrat en un es-
pay de temps relativa-
ment curtíssim.

Recordo l' estrepitos
triomf del bruixot de
Menlo-Park, quan, des-
prés de mil tentativas,
consegua la subdivisió
de la llum eléctrica y
inventava la bombeta
de cristall provehida d'
un ténue filament de
carbó. Darrera de la
bombeta venia l' arch
voltaych, reminiscencia
d' un sol de mitja nit, y;
—¡Té!—exclamo, con-
templant la llarga filera
de lluminosas bombas
que desde 'l passeig s'
extén fins á la plassa
de Tetuán:—aquí tenim,
gracias á aquest invent,
convertida la Granvia
en un saló obert, tan
clar y tan hermós com
el gabinet d' una mar-
quesa.

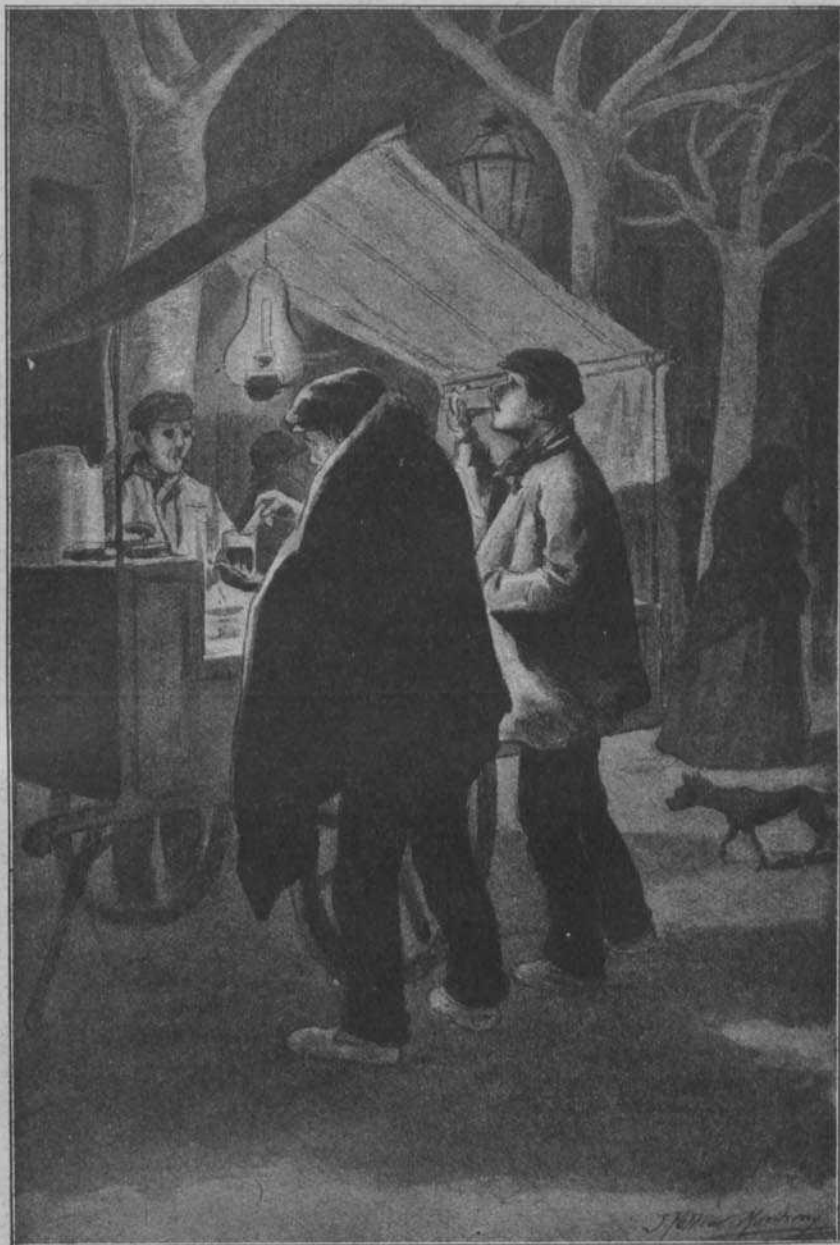
Engolfat en aquests
pensaments, arribo á la
gran plassa ahont l' am-
ple passeig s' encreuha
ab el de Sant Joan, y 'm
trobo ab que allí l' il-
luminació eléctrica s' aca-
ba y comensa 'l gas.

¡El gas!... Retrocedint
mentalment uns quants anys, ¡quin altre aconeixe-
ment representa aquesta innovació en la vida bar-
celonina!

Ab la llanterna del pensament reproduheixo 'ls
fets y 'm sembla veure l' escena. Era 'l primer d'
Octubre del any 1842. El francès Charles Lebón, que
havia firmat ab el municipi un contracte pera ilumi-
nar per medi del gas las vías de la ciutat, acabava
frisós la seva instalació y aquell dia l' inaugurava.

¡Quina impressió á Barcelona! ¡Quin esclat de viva
y sincera admiració quan al vespre, obertas las es-
pitas, els fanals dels carrers escampaven xorros de

ESTABLIMENTS QUE MAY SE TANCAN

Dibuix de J. Pellicer Montseny

Un carretó de café ¡ab llet!

llum, si no molt blanca, infinitament més poderosa
que la dels gresols que fins á llavors s' havian cuy-
dat de desvanéixer las sombras que embolcallavan la
ciutat!

Un aplauso formidable estallava per tot arreu, ce-
lebrant la implantació de la suspirada millora. A
més de las ventatjas materials que 'l pas donat re-
portava, hi havia l' orgull satisfet. Barcelona, anant
com en tantas altras cosas á la vanguardia de la na-
ció, era la primera ciutat d' Espanya qu' establia l'
alumbrat públich per medi del gas. ¡Gloria á Barce-
lona!...

Y segueixo caminant. La plassa de Tetuán ha quedat al meu darrera. Atravesso 'l carrer de Ná-pols, y 'l de Sicília, y 'l de Cerdanya y 'l de Marina. Com més va, més escassas van sent las construccions que vorejan la Granvia. La musa de la edificació no ha anat encare á fer vibrar per aquells camps deserts las cordas de la seva lira maravellosa. Apenas se veu un' ánima viventa; pero si bé la soletat es gran, el gas brilla victoriós en la extensa planura, alegrant el passeig ab el resplandor de la seva llengua inflamada.

—Sense 'l gas—penso—¿qui s' hi atreviria á transitar per aquí á n' aquestas horas?

Y continuó 'l meu camí, admirant la hermosa serenitat del cel y gosant de la pau que 's respira á la terra.

De prompte, deu passos més enllá, observo que 'ls metxeros s' han acabat. S' han acabat, pero aixó no obstant, la llum no ha desaparegut del tot. ¿Quina llum será aquesta?... M' hi acosto. ¡Es petroli!

¡La Granvia, el passeig més suntuós y més bonich de Barcelona, il·luminat ab fanals de petroli!...

—Aixís,—me dich,—aixís estava de nit la nostra ciutat cinquanta ó seixanta anys enrrera. Aquesta es la il·luminació que brillava en els nostres carrers y que no pochs barcelonins, no molt vells, deuen recordar haver vist en la seva joventut.

¡Petroli!... Llaboras semblava per molts l' última paraula del progrés. Dotat de més potencia llumínica que l' oli, á pesar dels inconvenients que 'l blé y 'l tubo de vidre representavan, el públich l' admetia

bonament y no concebia que pogués haverhi res millor...

Y somrihent á aquesta idea, vaig caminant. Endavino, si no veig, els encreuaments dels carrers de Lepanto y de Padilla. A cada pas que dono, noto que creix la pahorosa soletat que pels quatre costats me rodeja... Vull avansar més, pero á lo millor, ¡prou!..., me trobo detingut per una novetat inesperada. La Granvia continúa, fins á besar el reixat de la via de Tarragona; pero es impossible anar més enllá. El gran passeig está completament á las foscas: la llum s' ha acabat.

Silenciós y resignat, torno altra vegada enrera y, desfent el camí, torno també á pensar en l' inmens progrés en pochs anys realisat per l' enginy humá y tan bella y gráficamente expressat per la varietat de llums qu' en la meua caminada y en una sola nit hi pogut veure...

De la fosca al fanal de petroli, del fanal de petroli al llum de gas, del llum de gas á la admirable lámpara voltayca que sembla desafiar al rey dels astres...

¡Quin curs d' historia més bonich, un passeig nocturn per la Granvia!...

A. MARCH

IDILI NOCTURN

Es de nit y fosca... molt fosca.

En el cel obert de la casa, lloch de aquesta escena, no s' hi vea ni una espurna de claror.

A LAS TRES DE LA MATINADA

El foyer del Eden-Concert.

Fot. Merletti

Una finestra oberta ab una nena molt maca prenent la fresca y al davant mateix un'altra finestra ab un tipo ja entrat ja en anys.

—Escolti Maria, jo estich mort per la seva hermosura, y disposat á compláurela: demani lo que vulgui.

—Vol callar, senyor Ramón; vosté sab que nostre amor es impossible. Fassi 'l favor de no dirme res perque si 's despertés el papá passariam un mal rato.

—Seria l'home més felís del mon si obtingués de vosté tan sols una esperança.

—¡Calli!

—¡L'estimo ab tot el cor!

—¡Li dich que calli!

—Maria, Maria, fassim felís.

—Miri que 'm farà tancar la finestra.

—¡Per Déu, vida meva, no sigui de aquest modo!

—¡Ay!!!

—¡Reina Santíssima!!!

No ha passat res. El pare de la Maria li ha pegat una bofetada. La dona del senyor Ramón li ha arrencat la perruca d'una estirada.

(Al carrer). Las doce y nublado.

(Al terrat). Miau, miau, marramau.

JOSEPH NOVI

EL RAMBLER

Per Rambla tots els ramblers entenen no més que 'l tros que comensa al Pla del Os y acaba als Escudillers.

El rambler ó ramblaire—paraula ab la que encare no están d'acort alguns filòlechs tocatardans—es un tipo especial nascut expresament pera la Rambla, ab la que s'identifica de tal manera, qu'ella perdria son caràcter sense 'l rambler y ell moriria de pena si desaparequés la Rambla.

¡La Rambla! ¡Quina paraula més dolça pel rambler! En ella hi troba alguna cara tendra y afectiva, quelcom de dona, que li desperta un sentiment parescut á la passió amorosa. ¡Oh, la Rambla, la Rambla! exclama, es el passeig de nit millor del mon.

Si París tingués una Rambla li podriam tenir enveja, ara no. Aquella barreja de fullas y de llum, de crits, riallas y xerradissa d'aucells; aquella flayre indefinible de cosas bonas; aquell maridatge de la bellesa y 'l benestar, la converteixen en un paradís nocturn.

Al estiu s'hi donan cita las frescas alenadas del mar ab els sospirs embalsamats de la montanya; els aucells hi festejan á la primavera entremitj dels novells branquillons, y está tant á racés, qu'al hivern es l'únich paratge de Barcelona hont s'hi sent una escalforeta tan dolça, que fa semblar talment qu'hi hagi estufas sota del entarugat.

Per aixó s'hi passejan de nit tots els mals mati-

EN PETIT COMITÉ

Matant l'estona.

Fot. Merletti

EL CULTE DE TERPSÍCORE

A La Gran Peña.

Fot. Merietti

ners; hi fan petar la claca tots els xerraires quan surten del teatro; s'hi arredosan las mistaires; hi volan las colometas despariadas; s'hi deixan caure 'ls gurmants [del Trianón, els poliglotes de la Gran Peña y 'ls *gourmets* del Edén, aquests grans centres de' recreo líric-ballable-joganer-amorós-gastronómich. Per aixó l'pardal, l'aucell de més sentit práctic, l'ha adoptada per casal poétich y confortable.

Ja ho deya una nit una mallorquineta molt maca á una companya seva que semblava forastera: «Mira, fatlota, damunt de sa Rambla, davés aquest hora, trobarás tots es pardals de Barcelona.»

Deixem apart els jugadors d'ofici, las papallonas que passen de dos en dos, els municipals, vigilants y serenos qu'hi son per forsa, els vols de barats estacionats á la cantonada del passatge de Colón que vigilan com va 'l negoci, els actors y periodistas que venen de las sevas obligacions y las personas qu'hi han de passar pera sos fins particulars: aquests no son ramblaires. El ramblaire es el qu'estima la Rambla, el que hi viu las millors horas, el que l'anyora quan va fora, que no sab pendre cap determinació sense donarhi un tom, qu'un cop hi es no sab anàrsen, com si una forsa magnética li retinqués. Ramblaire es el qui té contats els fanals, els arbres, els tarugos; el qui sab els passos qu'hi ha d'un cap al altre; el qui coneix l'història de cada botiga, sab de cor tots els lletreros, té la filiació de tots els nyébíts; el qui conta la vida y miracles de tots els contertulis habituals al passeig de la nit; el qui fou amich d'en Genaro y n Manolillo, que coneix

en Girona pobre, en Tiro-liro y n Prades, y pot escriure la biografía de la tiessa Sra. Tacones, [de] la estucada madame Pompadour y de la pobra Sorda, supervivencias d'altras generacions y parroquianas eternas del gran passeig.

El ramblaire es animal de nit, es el prototipo del perfecte noctàmbul; son color es el de la llum eléctrica, sa mirada la de las aus nocturnas, y son modo d'ésser y son vestit son reflecte d'una gran desocupació social. Malgrat paréixer gandul, gasta tantas activitats com qualsevol ciutadà actiu, camina més que cap recader, enrahona tant com un advocat xerraire, fa més xistes qu'un andalús mitj belga y diu més cosas trascendentals qu'un predicador de fama. ¡Llástima gran d'aquest malversament d'energias, tan malgastadas com las d'un salt d'aygua sense turbinas!

A n'el ramblaire tant sols el treuen de la Rambla dos cosas: las ganas de menjar y 'ls pitos de foch, pera després tornar á caure en el centre d'atracció, fins que, apagats els fanals, la primarenca claror del dia pinta aquella carinyosa via d'un blau fosch que li dona una hermosura que no poden imaginar els que no l'han vista. Llavors tocan á retreta, es natural; ja comensan á vindre 'ls primers tranvías, ja hi acudeixen intrusos, gent que la passa sens amor, gent que no la sent, qu'invadeix sense solta 'ls sagrats dominis del ramblaire. Llavors es hora de fugir pera no veure la profanació: gent que porta trastos, carretons, ninots anunciadors, minyonas de servey despentinadas, gent lleganyosa que s'acaba d'aixecar, tothom ab mala cara, tothom ab mal hu-

mor. L' un escup, l' altre escombra, aquest rega, aqueix baladreja un diari, aquell escampa fortor d' escombraries... Oh y després pitjor: ja hi passen els que van a la oficina, els de las classes passives, els gitanos dels gossos, els venedors de guías y futesas, fins gomosos, senyores y senyoretas. ¡Deu meu, quin horror! ¿Qui 'ls hi ha donat permís? ¿Qui són ells pera pendres aquestas llibertats? El bon ramblar per no veure aixó no s' aixeca fins a l' hora de dinar y no torna a la Rambla fins a las onze de la nit.

VÍCTOR RAHOLA

«BORA» NIT

«Bora nit?»—pensará de segur algun lector, justament intrigat:—¿Per qué no diu bona?

Aixó es lo que jo demano fa una pila d anys a las moltas y moltas personas que al despedirse de mí quan ja no es de dia, 'm diuhen ab la major naturalitat: «Bora nit.»—¿Per qué no «bona nit?»—els pregunto. Pero 'ls ho pregunto, y ningú sab respon-

drem satisfactoriament.—«¡Oh, perquè... Perquè sempre ho he sentit a dir d' aquesta manera.»

Es un misteri que may he pogut explicármel. Comprench que hi hagi gent que digui *dilluns, dingu, treyato, catredal...* Al fi y al cap no tothom es gramátich ni tots els ciutadans tenen el deber de coneixe las *interioritats*—diguem-ho aixís—de la llengua materna.

Pero qu' en lloch de «bona nit» se digui «bora nit» perquè sí, ó senzillament perquè *el uso así lo ha establecido*, es una cosa que, per mes esforços que faig, no 'm cab a la barretina. Y es que, al meu entendre, una cosa es anar curt de gramática y un' altra cosa no tenir sentit comú. Perquè a un li diguin lo primer, no hi ha ningú que s' ofengui. «Vosté está mal de gramática.» L' *acusat* se 'n riurá, y arronsant ab molta indiferencia las espatllas, respondrá somrihent: «Potser sí.» Pero diguinli a qualsevulga: «Vosté careix de sentit comú...» Ja veurán com se posa y quinas unglas els ensenyal...

Per xó no sé avenirme ab aquesta aberració extranya del «bora nit», tan generalisada entre la nostra gent y tan difícil d' arrencar dels llabis del poble y fins de moltas personas que a mes alt nivell intelectual creuhen trobarse.

PELS QUE RETIRAN TART

Un atracó.

Dibuix de Ll. Brunet

LA MARINA ESPANYOLA

Els que vetllan per ella.

Dibuix de Brunet

«Bora nit...» ¿D'ahont ha sortit aquest bora?... ¿Qui l'ha inventat? ¿En quin misteriós replech del idioma té las sevas arrels? Si el dia es bo ¿per qué la nit no ha de ser bona? Dihém «bon dia.» Donchs, ¿á sant de qué no hem de dir «bona nit?»

May, per mes que 'ls he observat, he sentit que cap dels consumidors del bora apliqués aquest singular adjectiu á altra cosa que á la nit: ab els demés sustantius tot va com la lógica mana. «Es una bona noya—diuhen:—es una bona casa, una bona pessa, una bona familia.» Pero 's pon el sol, entrén en els dominis de la fosca, y ja l'hem feta: «bora nit» y «bora nit.» Y del ditxós «bora nit» no hi ha qui pugui apartarlos.

Y encare no es aixó tot. Tan aferrats están á la seva y tan convensuts viuhen de que aixís y no d' altra manera ha de dirse, que al qui s'atreveix á esmenarlos el bora se 'l miran poch menos que com un infelis.

Cada vegada que hi volgut fer la proba m'ha succehit lo mateix. Darrerament—y aquest no es mes que un de tants exemples—vaig tractar de treure del seu error al vigilant que algunas nits m'obra la porta.

Al arribar al peu de l'entrada, ahont jo l'esperava, invariablement me saludava en la mateixa forma.—«Bora nit.»—«Bona nit,»—li responia jo, marcant exageradament el bona perque 'l minyó se 'n adonés. Pero ell, com si li digués Llucia.

No obstant, tant y tant vaig perfidiar ab el meu «bona nit» al contestar al seu inevitable bora, que al últim un vespre l'home va fixars'hi y 'm va dirigir una mirada tan seria, tan colossal, tan intensament compassiva y en la qual hi vaig llegir clarament qu'estava dihentme: «¿Bona nit?... Pero ¿de quin modo enrahonas, bárbaro?», que vaig determinar renunciar á la meva tentativa civilisadora y deixar-lo per sempre més ab el seu bora, mal aixó li causi la seva desgracia y 'l privi de gosar de bora salut, ó de trobar una bora sort ó de tenir una bora vellesa.

... Y com que garlant, garlant, observo que 'l temps passa y l'espai se 'm estreny, poso aquí punt á aquestas ratllas y ab el seu permis, bona nit, senyors; bona nit y bon' hora!...

MATIAS BONAFE

ESQUELLOTS

Segons informes que tenim de molt bon origen, dimars á la nit va haverhi á Barcelona una gran alarma, que afortunadament no va passar de las esferas oficials.

Sembla que alguns agents de l'autoritat, de servey en els acostumats llochs estratégichs, observaren que de tant en tant passavan per la seva vora certs bultos sospitosos que, encare que discretament embossats ab la capa, no podian dissimular del tot que sota de aquella capa hi amagavan un' arma.

N'hi havia—diuhen—que portavan una escopeta, altres duyan una llansa, altres un trabuch. Fins van fixarse 'ls agents ab un fulano que traginava sota l'embós nada menos que un canó; petit, es cert, pero al fi un canó d'artilleria.

Com pot suposarse, hi hagué recados urgents, ordres reservadas, avisos telefónichs á totas las autoritats. Sortí en Memento á fer las averiguacions, de rigor en tals cassos, y al fi va posarse en clar que aquells misteriosos personatjes que tan á deshora rondavan pels carrers, armats, eran senzillament... ja s'ho deu figurar el lector, pacífichs pares de familia que venian de fer la deguda provisió, pera quedar davant dels seus fills com uns Reys.

QUÍMICA NOCTURNA

Cóm se rescita la verdura morta.

Trayent días al peix.

Restauració de la carn que ha quedat.

El bateig del vi.

Dibuixos de J. Llopert

AL «ASSILO DE POBRES DEL PARCH»

Un dormitori.

Fot. Merletti

Y naturalment, desvanecut el mal entés, tot va tornar á quedar com una bassa d' oli.

Val mes aixís.

Ara que tenim un Ajuntament que no deurá badar tant com l' anterior—que en veritat dormia una mica massa—¿no hi hauria manera d' arreglar el desgavell que hi ha á la plassa de Catalunya, en l' àngul corresponent al Continental?

De nit, sobre tot, atravessar per aquell punt es un verdader problema. En el curt espai de deu passos hi ha tres ó quatre candelabros de gas que serveixen, ó han servit, d' anunci per algun teatro. De mes á mes, com si aixó fos poch, molts vespres se situa allí una castanyera ab la seva corresponent barraqueta de fustas y lona, que, tot y sent sense pintar, pera obstruir el pas hi va que ni pintada.

Y á dos pams de distancia hi passa un tranvia, y á dos més un altre, y un xich mes enllá quatre ó cinch...

Senyors concejals bondadosos y altruistas, ¿volen fer la caritat de tenir en compte aquestas observacions, eco fidel de lo que 'l públich que passa per allí diu cada vespre?

Si aixís ho fan, potser els constructors de caixas de mort alsaràn alguna protesta, pero tinguin la seguretat de que 'ls ciutadans indefensos els ho agraïràn ab tota l' ànima.

Com á cert m' ho han contat y com á cert vaig á donals'ho.

Diu que l' altra nit, un conegut escriptor—qual nom per prudencia callo—autor d' una pessca que

acabava de estrenarse ab éxit notablement desgraciat, se'n tornava apesarat y sol á casa seva, quan al tornar una cantonada, 's topá ab un fulano que en aquell precís moment picava de mans eridant al seu vigilant.

Y s' assegura que al sentirlo, l' autor va acostarse al desconegut y possehit de la més viva emoció, va dirli —¡Gracias!... Son els primers aplausos que sento aquesta nit.

Se queixan alguns ciutadans, y ab molta rahó, de que 'ls cotxes de la companyia del *Inglés* que van de retiro no portin una indicació que ho fassi entendre aixís als que necessiten utilitzarlos.

L' abús es verdaderament intolerable. Succeeix algunas vegadas que un puja ab l' intenció d' anar al Plá de Palacio, y 's troba ab que 'l cotxe trenca pel carrer de Pelayo y 'l porta... á Sant Antoni.

—¿Ahónt aném?—exclama 'l passatjer sorprés dirigitse al cobrador.

—A retiro.

—També podíau haver-mho avisat!...

—Oh!...

Pero es lo que segurament deu pensar l' *Inglés*.

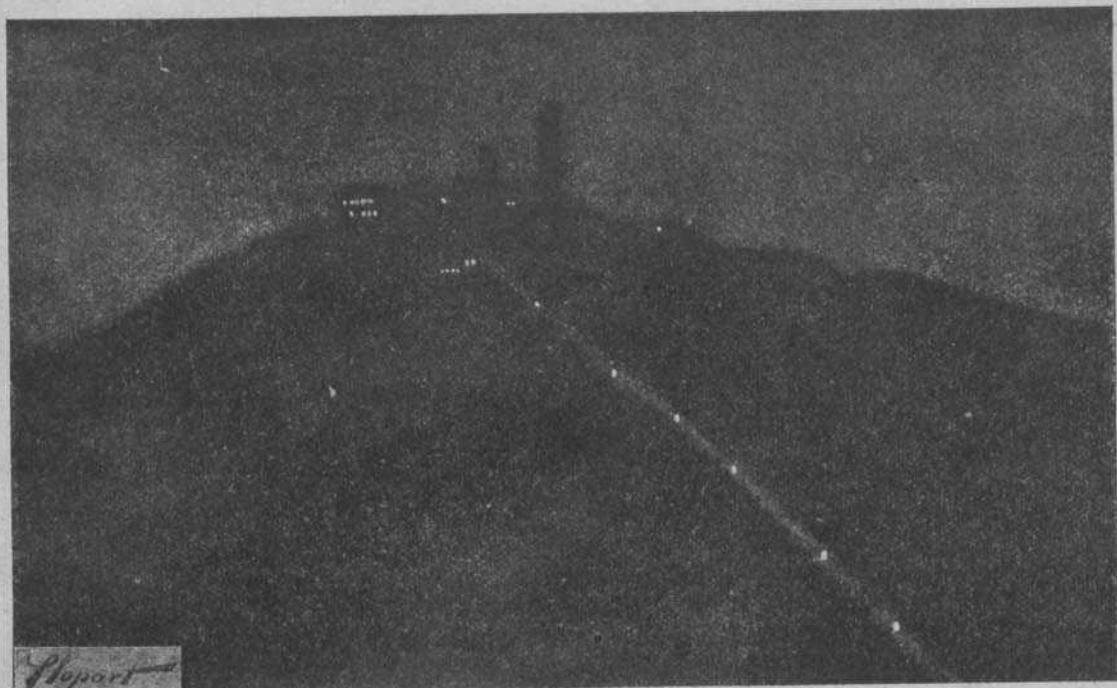
—Si avisavam, no pujarian y si no pujavan, no cobrariam.

De tots modos, val la pena de que aixó no conti núhi. Bo es ser inglés; pero inglés y al mateix temps gitano... es massa.

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, 20

Imprempta LA CAMPANA y LA ESQUELLA, Olm, 8
Tinta Ch. Lorilleux y C.^a

NOTAS FOSCAS

El Tibidabo, de nit.

Una bandada de matuters.

Dibuixos de J. Llopert

Aurenetas sense niu.

Dibuix de Fellu D'Lemus